

Vergaderjaar 2001–2002

27 553

Wijziging van de Wet op de rechtsbijstand naar aanleiding van de evaluatie van de Wet op de rechtsbijstand alsmede aanpassing van de Wet op de rechtsbijstand aan de Algemene wet bestuursrecht

Nr. 5

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET VERSLAG

Ontvangen 26 juni 2002

Met belangstelling heb ik kennis genomen van de opmerkingen en vragen van de leden van de vaste commissie voor Justitie. Het verheugt mij dat het merendeel van de fracties zich in de doelstellingen van het onderhavige wetsvoorstel kan vinden. Wel hadden de leden nog vragen over de uitgangspunten van het wetsvoorstel en over de gemaakte keuzes. Alvorens op deze vragen in te gaan wil ik ingaan op de relatie van dit wetsvoorstel en de te verwachten nieuwe ontwikkelingen op het terrein van de rechtsbijstand. Met dit wetsvoorstel wordt met name beoogd om de knelpunten die in het evaluatierapport zijn gesignaleerd op te lossen, opdat het huidige stelsel van rechtsbijstand zo goed mogelijk functioneert. Het spreekt voor zich dat deze oplossingen niet in de weg staan aan de heroriëntatie van het gehele stelsel van rechtsbijstand. Deze heroriëntatie is echter een eigen traject, dat los gezien moet worden van de voorstellen in het onderhavige wetsvoorstel. Om die reden verdient het de voorkeur dat het onderhavige wetsvoorstel niet wacht op deze heroriëntatie.

De leden van de CDA-fractie missen in het wetsvoorstel en de daarbij behorende toelichting het klantgericht perspectief. Daarbij geven deze leden het voorbeeld dat niet valt in te zien welk profijt de rechtzoekende minvermogende kan hebben van het voorstel om het bureau rechtsbijstandvoorziening onder de raad te laten ressorteren in plaats van haar te handhaven als een afzonderlijk bestuursorgaan. In het verlengde van voornoemd gemis willen deze leden weten vanuit welk perspectief het voorstel van wet is geschreven.

Met het voorliggende wetsvoorstel worden oplossingen aangereikt voor de knelpunten die uit het evaluatieonderzoek zijn gebleken. In het evaluatieonderzoek is onderzocht in hoeverre aan de doelstellingen die aan de Wet op de rechtsbijstand ten grondslag liggen is voldaan. Deze doelstellingen betroffen in de eerste plaats het voorzien in een aanspraak op gesubsidieerde rechtsbijstand voor degenen die zelf onvoldoende financiële middelen hebben om rechtsbijstand te betalen. De tweede doelstelling betreft het voorzien in voldoende aanbod van door de overheid gesubsidieerde rechtsbijstand. De derde doelstelling richt zich op de budgettaire beheersing van het stelsel. Als laatste doelstelling kan genoemd worden de modernisering van de bestuurlijke organisatie.

Uit het evalueren van deze doelstellingen kwam een aantal knelpunten naar voren. Deze betroffen niet alleen knelpunten die direct het belang van de rechtzoekende raken, maar ook knelpunten die te maken hadden met de organisatie van de rechtsbijstand. Voorzover de knelpunten direct het belang van de rechtzoekende raken, zijn deze met name opgelost in het Besluit van 21 september 2000, houdende wijziging van het Besluit rechtsbijstand- en toevoegcriteria, het Besluit draagkrachtcriteria rechtsbijstand en het Besluit vergoedingen rechtsbijstand 2000 (Stb. 387). Geregeld is dat degenen die alleen een ouderdomspensioen krachtens de AOW genieten altijd de laagste eigen bijdrage op grond van de onderhavige wet ontvangen. Ook is geregeld dat degenen die geen inkomen en vermogen hebben voor de verlening van rechtsbijstand geen eigen bijdrage behoeven te betalen. Verder is er in artikel 8, tweede lid, van het Besluit rechtsbijstand- en toevoegcriteria een mogelijkheid gecreëerd dat rechtzoekenden voor aanvragen jegens de overheid voor het nemen van nader aangeduide besluiten, in tegenstelling tot de hoofdregel, wel in aanmerking komen voor een toevoeging, indien de bijzondere feitelijke of juridische ingewikkeldheid van het geval dat vereist.

Voorts is in het Besluit van 8 juni 2000, houdende wijziging van het Besluit draagkrachtcriteria rechtsbijstand (Stb. 242) geregeld dat de hoogte van de eigen bijdrage afneemt indien een rechtzoekende binnen een half jaar meermalen een beroep doet op rechtsbijstand (de zogenaamde anti-cumulatieregeling).

In het onderhavige wetsvoorstel wordt in artikel 12 voorgesteld om de mogelijkheid voor een rechtzoekende die in het kader van een bedrijfsbeëindiging geconfronteerd wordt met een procedure, om een beroep te mogen doen op gesubsidieerde rechtsbijstand, te verruimen.

Andere gesignaleerde knelpunten raken overigens indirect ook de belangen van de rechtzoekenden. Van een verbetering van de organisatie van de procedure inzake de rechtsbijstandverlening heeft immers ook de rechtzoekende profijt. Hetzelfde geldt voor het beter afbakenen van als onduidelijk ervaren bepalingen, zoals de situatie waarin een voorwaardelijke toevoeging moet worden afgegeven.

Van het voorstel om het bureau rechtsbijstandvoorziening onder de raad te laten ressorteren heeft de burger geen direct voordeel. Dit voorstel is ingegeven door de wens van de raden om de bezwaren tegen de beschikkingen van de bureaus rechtsbijstandvoorziening flexibeler te kunnen afdoen. De gewijzigde structuur doet echter geen enkele afbreuk aan de rechtsbescherming van de rechtzoekende.

Met het bovenstaande is ingegaan op de vraag van dezelfde leden over het belang dat de rechtzoekende bij de voorgestelde wijzigingen heeft.

De leden van de CDA-fractie vragen de regering hoe in het wetsvoorstel wordt bijgedragen aan de vermindering van de administratieve belasting van de rechtzoekenden en rechtsbijstandverleners.

In de evaluatie van de Wet op de rechtsbijstand en in de rapportage van het Verwey-Jonkerinstituut (Kamerstukken II 2000/01, 27 400 VI, nr. 67) wordt ingegaan op de administratieve lasten die in het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand worden opgelegd aan de rechtzoekende en zijn rechtsbijstandverlener. Ik ben me bewust van de administratieve lasten die verbonden zijn aan het verkrijgen van gesubsidieerde rechtsbijstand. Deze belasting heeft echter tot doel de rechtmatigheid en doelmatigheid van de uitgaven te controleren. In het thans voorliggende wetsvoorstel wordt de Wet op de rechtsbijstand meer in overeenstemming gebracht met de Algemene wet bestuursrecht. Naar aanleiding van de resultaten van een in december 2000 afgerond onderzoek (eindrapport VIValt II) waarin bezien is of het wenselijk is in de Wet op de rechtsbijstand over te gaan op het fiscale inkomensbegrip, heb ik tot doorvoering van deze wijziging besloten (Kamerstukken II 2000/01, 27 400 VI, nr. 67). De raden voor rechtsbijstand nemen thans de uitvoering van de aanbevelingen

opgenomen in het eindrapport VIValt II ter hand. De invoering van het fiscale inkomensbegrip met alle daaruit voortvloeiende maatregelen vergt echter tijd. Ik verwacht dat een en ander in de loop van 2004 kan worden gerealiseerd. Uitvoering van VIValt kan enerzijds leiden tot een aanzienlijke vermindering van de administratieve lasten terwijl anderzijds voldoende zekerheid blijft bestaan met betrekking tot de rechtmatigheid van de uitgaven voor de gesubsidieerde rechtsbijstand.

Verder vragen de leden van de CDA-fractie naar de actuele stand van zaken met betrekking tot het Besluit vergoedingen rechtsbijstand 2000 en meer in het bijzonder of de laatste verhoging van het uurtarief toereikend is geweest. Tenslotte vragen de leden hoe zal worden gereageerd op een eventueel verzoek van de rechtsbijstandverleners het tarief te verhogen in verband met de gestegen kosten van personeel en automatisering. Het uurtarief wordt elk jaar op 1 juli geïndexeerd op grond van het vastgestelde percentage voor de bijdrage in de kosten van de arbeidsvoorwaardenontwikkeling aan niet VWS-gebonden gepremieerde en gesubsidieerde sectoren en is gestegen tot € 75,78 (f 167,-). De stijging van personeels- en apparaatskosten is derhalve reeds verdisconteerd in het tarief.

Het Besluit vergoedingen rechtsbijstand 2000 is met ingang van 1 januari 2000 in werking getreden. Tegelijkertijd is het gemiddelde uurtarief verhoogd van f 125,- (€ 56,72) naar f 154,- (€ 69,88). De signalen die mij hebben bereikt met betrekking tot het Besluit vergoedingen rechtsbijstand 2000 zijn over het algemeen positief. De met de herijking van het vergoedingstelsel beoogde doeleinden zijn bereikt. Het nieuwe vergoedingstelsel is evenwichtiger en eenvoudiger.

Alhoewel het huidige uurtarief in de gesubsidieerde rechtsbijstand niet marktconform is ben ik van mening dat met het thans gehanteerde tarief wel een adequate vergoeding voor de te verrichten dienstverlening wordt verstrekt. Een eventuele verdere verhoging van het uurtarief in de gesubsidieerde rechtsbijstand moet naar mijn mening gekoppeld worden aan de totstandkoming van een kwaliteitszorgsysteem. Met ingang van 1 januari 2002 is een belangrijke eerste stap gezet waarbij de kwaliteit van de dienstverlening wordt gekoppeld aan de hoogte van de vergoeding. Advocaten die de Kwaliteitstoets van de Nederlandse orde van advocaten gebruiken als instrument voor een nulmeting met betrekking tot de kwaliteit van hun dienstverlening en die vervolgens een positieve auditverklaring kunnen overleggen aan de raad voor rechtsbijstand ontvangen met ingang van 1 januari 2002 een uurtarief van € 83,04 (f 183,-). Tijdens het algemeen overleg met de vaste commissie voor Justitie van 4 juli 2001 (Kamerstukken II 2000/01, 27 400-VI, nr. 88) is de motie van het kamerlid Kuijper aangenomen waarin de regering wordt verzocht het uurtarief verder te verhogen tot f 210,-. Ik heb de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal bericht binnen de Justitiebegroting geen middelen ter beschikking te hebben om aan de wens van de Kamer tegemoet te kunnen komen (zie onder andere Kamerstukken II 2000/01, 27 400-VI, nr. 88, blz. 9 en 10). De Minister van Financiën heeft de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal op 5 juli 2001 bericht dat de regering heeft besloten tot het instellen van een interdepartementaal beleids-overleg met betrekking tot de rechtsbijstand (Kamerstukken II 2000/01, 27 854, nr. 1). De vraag wat een reëel vergoedingenniveau voor de gesubsidieerde rechtsbijstand is en de mogelijk daaruit voortvloeiende noodzaak van een eventuele verdere verhoging van de uurvergoeding wordt hierbij betrokken. Daarover heb ik de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal op 15 mei 2002 bericht (Kamerstukken II 2001/02, 28 372, nr. 1).

De leden van de CDA-fractie betreuren het dat met het onderhavige wetsvoorstel niet is gewacht totdat de algemene maatregelen van bestuur zijn

voltooid. Voorts vragen de leden van de CDA-fractie wat de inhoud van de beide algemene maatregelen van bestuur is.

De algemene maatregel van bestuur die niet samenhangt met het onderhavige wetsvoorstel is met ingang van 1 oktober 2000 in werking getreden (Besluit van 21 september 2000, houdende wijziging van het Besluit rechtsbijstand- en toevoegcriteria, het Besluit draagkrachtcriteria rechtsbijstand en het Besluit vergoedingen rechtsbijstand 2000 (Stb. 387). Hierboven is ingegaan op de inhoud van deze algemene maatregel van bestuur. De onderwerpen die daarin zijn geregeld behoeften niet op het onderhavige voorstel van wet te wachten en konden dus eerder in werking treden. De tweede algemene maatregel van bestuur hangt samen met de onderwerpen die in het onderhavige wetsvoorstel worden geregeld. Het betreft bijvoorbeeld het aanpassen van de terminologie aan de Algemene wet bestuursrecht. Voorts betreft het wijzigingen in het Besluit draagkrachtcriteria rechtsbijstand en het Besluit rechtsbijstand- en toevoegcriteria die betrekking hebben op de uitvoering van in het onderhavige wetsvoorstel voorgestelde regelingen.

De leden van de fractie van D66 vragen in hoeverre het voorliggende wetsvoorstel zicht biedt op een verbetering van het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand. Acht de regering het wetsvoorstel een verbetering ten opzichte van de voorstellen die in het kader van de evaluatie zijn gedaan? Bij de evaluatie van de Wet op de rechtsbijstand is geconcludeerd dat het huidige stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand in grote lijnen voldoet. In het overleg dat ik naar aanleiding van de wetsevaluatie met leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal heb gevoerd op 17 en 30 juni 1999 is geconstateerd dat met betrekking tot een aantal punten verruiming van de toegang tot het stelsel aangewezen is (Kamerstukken II 1998/99, 26 200 VI, nr. 68 en Handelingen II 1998/99, blz. 95–5461 e.v). Inmiddels is een aantal van deze punten verwezenlijkt in het Besluit van 21 september 2000 houdende wijziging van het Besluit rechtsbijstand- en toevoegcriteria, het Besluit draagkrachtcriteria rechtsbijstand en het Besluit vergoedingen rechtsbijstand (Stb. 387). Ik verwijs voor een uiteenzetting daarover naar hetgeen hierboven op dit punt is aangegeven. Een aantal andere punten is in het thans voorliggende wetsvoorstel opgenomen. Ik wijs daarbij onder meer naar de regeling met betrekking tot het verlenen van kosteloze rechtsbijstand aan slachtoffers van ernstige misdrijven ongeacht hun inkomen (onderdeel O) en de verruiming van de regeling waarbij een ex-ondernemer recht heeft op gesubsidieerde rechtsbijstand (onderdeel K). Met het voorliggende wetsvoorstel is verder beoogd met name technische verbeteringen door te voeren. Tijdens het (voortgezet) algemeen overleg van 4 en 5 juli 2001 (Kamerstukken II 2000/01, 27 400-VI, nr. 88) heb ik met u van gedachte gewisseld over een mogelijke meer ingrijpende wijziging van het stelsel. Ik heb de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal bij brief van 10 april 2002 nader geïnformeerd over de beleidsvoornemens op dit punt (Kamerstukken II 2001/02, 28 000 VI, nr. 63).

Evenals de leden van de CDA-fractie refereren de leden van de fractie van D66 aan de algemene maatregelen van bestuur die mede uitvoering zullen geven aan de oplossingen die voortvloeien uit de evaluatie.

Zoals hierboven is aangegeven is de algemene maatregel van bestuur die geen verband houdt met het onderhavige wetsvoorstel reeds in werking getreden. De andere algemene maatregel van bestuur zal door de samenhang met de voorstellen in het onderhavige wetsvoorstel op hetzelfde moment als het onderhavige wetsvoorstel in werking treden. Dezelfde leden vragen hoe aan de doelstelling dat goede rechtshulp voor minder draagkrachtigen goed toegankelijk dient te blijven in de algemene maatregelen van bestuur invulling wordt gegeven.

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik naar het antwoord dat hierboven is gegeven op eenzelfde soort vraag van de leden van de CDA-fractie. Aldaar is aangegeven welke wijzigingen die voortvloeien uit de wetsevaluatie ten voordele van de rechtzoekende strekken.

De leden van de D66-fractie vragen of de verhoging van de uurvergoeding die wordt neergelegd in de voorgenomen wijziging van de regelgeving met betrekking tot toevoegingen en vergoedingen, wellicht de uitstroom van advocaten uit het stelsel kan voorkomen. Tevens vragen deze leden op welke wijze bij de vaststelling van de vergoeding rekening is gehouden met de verzwaarde taak van toegevoegde advocaten in bepaalde gespecialiseerde gebieden, zoals de psychiatrie? Met betrekking tot de verhoging van het uurtarief verwijs ik naar mijn antwoord op de vraag van de leden van de CDA-fractie. De mogelijke uitstroom van advocaten uit het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand wordt niet alleen bepaald door de hoogte van de uurvergoeding. De diverse onderzoeken naar de mogelijke wijzigingen van het stelsel zijn ook gericht op het aantrekkelijk maken van het stelsel. Ik doel op de rapportage van het Verwey-Jonkerinstituut alsmede op het onderzoek van de Commissie Ouwerkerk naar de gevolgen van een eventuele herpositionering van de stichtingen en naar de positie van een eventueel in te stellen juridisch loket. Het punt betreffende de uitstroom van advocaten is nadrukkelijk betrokken in vernoemde brief van 10 april 2002 (Kamerstukken II 2001/02, 28 000 VI, nr. 63) waarin de beleidsvoornemens ten aanzien van de toekomstige inrichting van het stelsel zijn geschetst.

De inwerkingtreding van het Besluit vergoedingen rechtsbijstand 2000 op 1 januari 2000 vormde het sluitstuk van de herijking van het vergoedingenstelsel. In tegenstelling tot het oude stelsel liggen aan het huidige forfaitaire stelsel objectieve gegevens met betrekking tot de gemiddelde tijdsbesteding in een rechtsgebied ten grondslag. Aan de hand van de door advocaten bij de declaratie opgegeven tijdsbesteding in zaken is de gemiddelde tijdsbesteding in specifieke zaken bepaald. Hierbij is geen aandacht geschonken aan een aanvullende kwalitatieve waardering of zwaarte van een zaak. Voor alle rechtsgebieden geldt: één uur is één uur. Uit de eerste ervaringen met het nieuwe systeem zijn geen indicaties af te leiden die duiden op grote onvolkomenheden in de gekozen systematiek. Op dit moment wordt in overleg met de Nederlandse orde van advocaten en de raden voor rechtsbijstand onderzocht op welke wijze het Besluit vergoedingen rechtsbijstand 2000 gemonitord kan worden. Indien de uitkomsten van de monitor daar aanleiding toe geven kan dit te zijner tijd leiden tot verschuivingen binnen de waarderingen van de diverse rechtsgebieden.

De leden van de D66-fractie vragen of de gewijzigde Besluiten aan de Kamer kunnen worden voorgelegd. Op grond van artikel 49 Wet op de rechtsbijstand worden alle conceptbesluiten voorgelegd aan de beide kamers der Staten-Generaal.

De leden van de D66-fractie vragen op welke wijze met het wetsvoorstel het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand aangepast is aan het toenemende gebruik van informatie- en telecommunicatietechnologie. Tevens vragen deze leden of de aanpassingen voldoende zijn om de te verwachten snelle ontwikkelingen op dit terrein te kunnen bijhouden. Tenslotte vragen de leden van de fractie van D66 in dit kader welke maatregelen van de raden voor rechtsbijstand verwacht mogen worden om formulieren ook in elektronische vorm beschikbaar te stellen. Bij de beantwoording van eerdere vragen heb ik aangegeven dat met het wetsvoorstel beoogd wordt met name door technische aanpassingen de werking van de Wet op de rechtsbijstand soepeler te laten verlopen alsmede de regelgeving meer te stroomlijnen met de Algemene wet

bestuursrecht. De aanpassing van het stelsel aan de ontwikkelingen op het gebied van de ICT vergt een diepergaande aanpassing. In het onderzoek van het Verwey-Jonkerinstituut wordt aandacht besteed aan de mogelijke invloed van de ICT voor het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand. Ook in het kader van VIValt, waarbij bezien is of het wenselijk is om in de Wet op de rechtsbijstand aan te sluiten bij het fiscale inkomensbegrip, komt deze problematiek aan de orde. Tijdens het (voortgezet) algemeen overleg van 4 en 5 juli 2001 met de vaste commissie voor Justitie (Kamerstukken II 2000/01, 27 400-VI, nr. 88) heb ik de verwachting uitgesproken dit voorjaar met de Tweede Kamer van gedachte te kunnen wisselen over de toekomstige ontwikkelingen binnen het stelsel. De hierboven aangehaalde brief van 10 april 2002 vormt daartoe de eerste aanzet. Het mogelijke gebruik van de ICT wordt bij die gedachtevorming betrokken. De raden voor rechtsbijstand laten een actieve opstelling zien met betrekking tot de kansen die de ICT biedt. Mede in het kader van VIValt verwacht ik dat op dit terrein de komende tijd veel vooruitgang geboekt zal kunnen worden. De eerste schreden op het terrein van de ICT zijn door de raden gezet door het ontwikkelen van een breed toegankelijke website. Daarnaast hebben verschillende raden de interne stukkenstroom gedigitaliseerd met als gevolg dat de toevoegingsaanvragen sneller kunnen worden afgedaan. Ook de vaststelling van de vergoeding wordt elektronisch afgewikkeld.

De leden van de D66-fractie verwijzen naar de rapportage van de commissie Franken met betrekking tot de functie en opbouw van de eigen bijdragen. Deze leden vragen of de regering inmiddels tot conclusies is gekomen met betrekking tot de opbouw van de eigen bijdrage, of deze conclusies aanleiding geven tot aanpassing van de eigen bijdrage en zo de regering nog geen conclusies heeft kunnen trekken wanneer deze dan te verwachten zijn?

De Commissie Franken adviseerde geen ingrijpende wijzigingen in het stelsel van inkomensafhankelijke eigen bijdragen in te voeren. De Commissie meende dat het zinvol zou zijn eerst nog enkele jaren ervaring op te doen met het huidige stelsel en adviseerde vervolgens een meerjarig breed opgezet onderzoek uit te voeren met betrekking tot de functie van de eigen bijdrage. In mijn brief van 3 juni 1999 aan de voorzitter van de Tweede Kamer ben ik nader ingegaan op het voorstel van de Commissie Franken ten aanzien van de zogenaamde poortwachtersfunctie. In mijn hierboven aangehaalde brief van 10 april 2002 heb ik mijn beleidsvoornemens ten aanzien van de toekomstige inrichting van het stelsel uiteen gezet. Voorts heb ik u op 15 mei 2002 bericht over mijn oordeel met betrekking tot de resultaten van het interdepartementaal beleidsonderzoek rechtsbijstand (Kamerstukken II 2001/02, 28 372, nr. 1). Op dit moment heb ik geen aanleiding het stelsel van eigen bijdragen te wijzigen. Wel zal in het kader van de invoering van het fiscaal inkomensbegrip (de uitwerking van VIValt II) worden bezien of een vereenvoudiging van de inkomens Tabellen kan worden gerealiseerd. Daarover informeer ik u binnenkort.

De leden van de D66-fractie vragen naar aanleiding van de rapportage van de commissie Franken voorts naar de maatregelen die de raden voor rechtsbijstand hebben getroffen om de toegang tot het stelsel te versterken en zo deze maatregelen nog niet zijn genomen wanneer deze worden verwacht.

Naar aanleiding van de evaluatie van de Wet heb ik na overleg met de Tweede Kamer tijdens het (voortgezet) algemeen overleg op 17 en 30 juni 1999 besloten de toegang tot het stelsel op een aantal punten te verruimen (Kamerstukken II 1998/99, 26 200 VI, nr. 68 en Handelingen II 1998/99, blz. 95–5461 e.v.). Inmiddels heeft dit geleid tot aanpassing van de regelgeving in het al eerder aangehaalde Besluit van 21 september 2000.

Ook in het voorliggende wetsvoorstel – ik verwijs naar de onderdelen K en O – wordt de toegang tot het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand verruimd. In onderdeel K wordt de mogelijkheid verruimd voor een ex-ondernemer om een beroep te doen op de gesubsidieerde rechtsbijstand. In onderdeel O wordt de kosteloze rechtsbijstand aan slachtoffers van een geweldsmisdrijf tijdens het spreekuur van de stichtingen rechtsbijstand geregeld. Over de vraag of een meer ingrijpende wijziging tot stand moet worden gebracht heb ik u bericht in mijn brief van 10 april 2002 (Kamerstukken II 2001/02, 28 000 VI, nr. 63).

Dezelfde leden wijzen er eveneens op dat het pakket van de stichtingen rechtsbijstand beperkt is tot bepaalde rechtsgebieden. Deze leden vrezen dat dit in de praktijk tot problemen kan leiden. Deze leden vragen of inmiddels maatregelen zijn genomen op dit terrein en welke maatregelen dit zijn.

Van oudsher is het pakket juridische diensten van de stichtingen rechtsbijstand beperkt. Over het algemeen bieden zij rechtsbijstand op het terrein van wonen, werk, uitkeringen en vreemdelingen. In principe staat het de stichtingen rechtsbijstand vrij ook op andere terreinen rechtsbijstand te bieden. Een en ander voorzover dit strookt met de wettelijke taken van de stichtingen. Alhoewel het denkbaar is dat in individuele gevallen door de beperking van het takenpakket van de stichtingen fricties kunnen ontstaan, is de Wet op de rechtsbijstand over het algemeen voldoende flexibel op dit punt. De positionering van de stichtingen binnen het stelsel van de gesubsidieerde rechtsbijstand heb ik aan de orde gesteld in mijn eerder aangehaalde brief van 10 april 2002. De omvang van het takenpakket heb ik betrokken bij mijn eindoordeel op dit punt.

Met betrekking tot de betalende praktijk vragen de leden van de D66-fractie of de afbouw of ontvlechting reeds is voltooid. Ook de leden van de fractie van de PvdA stellen deze vraag bij onderdeel O. De afbouw van de betalende praktijk is nog niet voltooid. In de praktijk speelt de betalende praktijk in de ressorten Leeuwarden en Den Haag. De raad voor rechtsbijstand Den Haag heeft mij medegedeeld dat de stichting rechtsbijstand Dordrecht de betalende praktijk heeft gestaakt. De raad voor rechtsbijstand Leeuwarden heeft na de weigering van de stichting rechtsbijstand Leeuwarden de betalende praktijk dan wel de vervlechting van de stichtingen rechtsbijstand en de stichting juridische dienstverlening te beëindigen, maatregelen genomen met betrekking tot de subsidiëring van de stichting rechtsbijstand. De stichting rechtsbijstand heeft beroep aangetekend tegen deze beslissing bij de rechtbank te Leeuwarden. De rechtbank heeft de zaak terug verwezen naar de raad. De raad heeft opnieuw beslist dat een betalende praktijk niet is toegestaan. Onduidelijk is of de stichting daartegen rechtsmaatregelen nemen. De stichting had ook gevraagd om een voorlopige voorziening met betrekking tot de korting op de subsidie. De uitspraak van de rechtbank in voorlopige voorziening bevestigt in principe de koers van de raad voor rechtsbijstand.

De leden van de D66-fractie vragen of de in de evaluatie geconstateerde relatieve daling van het aanbod aan rechtsbijstandverleners zich heeft voorgezet en, indien zich dit verschijnsel heeft voorgedaan, of dit leidt tot een gebrek aan beschikbare advocaten. Deze leden vragen tevens of de in het wetsvoorstel genoemde maatregelen ten aanzien van vergoedingen en de beperking van administratieve procedures een voldoende waarborg vormen om de uitstroom uit het stelsel nu en in de toekomst te garanderen?

Op dit moment zijn er geen signalen die wijzen op een absolute vermindering van het aanbod. Voorzover er signalen zijn duiden deze op een (te) beperkte nieuwe aanwas van het aanbod van advocaten die bereid zijn

deel te nemen aan het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand. De raden voor rechtsbijstand onderzoeken op welke wijze – onder andere door de vermindering van de administratieve procedures – mogelijke drempels verlaagd kunnen worden. De introductie van VIValt, ofwel het hanteren van het fiscale inkomensbegrip in de Wet op de rechtsbijstand, kan hierbij een belangrijke rol spelen. VIValt biedt immers de mogelijkheid de administratieve belasting voor de rechtsbijstandverlener aanzienlijk te beperken terwijl desondanks in voldoende mate zekerheid kan blijven bestaan omtrent de rechtmatigheid en de doelmatigheid van de uitgaven voor de gesubsidieerde rechtsbijstand. Daarnaast ben ik van mening dat ook de aanzienlijke verhoging van de vergoedingen voor rechtsbijstand over de afgelopen jaren bijdraagt aan de aantrekkelijkheid van het stelsel.

De leden van de D66-fractie vragen tevens of er op de rechtshulpkaart van Nederland witte plekken zichtbaar zijn en of, indien dit blijkt, op dit punt maatregelen worden getroffen.

De voorziening van de rechtsbijstand is in principe in het hele land gegarandeerd. Het aantal vestigingen en buitensprekuren van de stichtingen rechtsbijstand (bureaus rechtshulp) is zodanig ruim dat elke burger binnen een aanvaardbare reisafstand geholpen kan worden. Daarbij moet echter bedacht worden dat in de randstad de relatieve afstand tot de stichtingen kleiner is dan daarbuiten. De raden zien er op toe dat een juiste balans blijft bestaan tussen de toegankelijkheid in termen van fysieke afstand, en de doelmatigheid van de geboden voorzieningen.

De leden van de GroenLinks-fractie zouden graag willen weten wat de oorzaak is van het lange wachten op het voorliggend wetsvoorstel. Met de voorbereiding van het wetsvoorstel is een aanvang gemaakt na de bespreking van het evaluatierapport op 17 en 30 juli 1999 in de Tweede Kamer (Kamerstukken II 1998/99, 26 200 VI, nr. 68 en Handelingen II 1998/99, blz. 95–5461 e.v.). Met de resultaten van deze bespreking kon dan rekening worden gehouden. Vervolgens zijn er verschillende concepten van wetsvoorstellen besproken met de raden voor rechtsbijstand. Ook zijn er besprekingen geweest met de Nederlandse orde van advocaten. Het gevolg was dat het voorstel van wet uiteindelijk in juli 2000 voor advies naar de Raad van State is gestuurd. Na het uitbrengen van het advies is het wetsvoorstel op 12 december 2000 naar uw Kamer gestuurd. De oorzaak dat deze nota naar aanleiding van het verslag lang op zich heeft laten wachten is gelegen in een capaciteitsprobleem op mijn departement.

Dezelfde leden vragen of de bepalingen in het onderhavige wetsvoorstel terugwerkende kracht kunnen hebben.

Uit een oogpunt van wetgevingsbeleid en rechtszekerheid is het niet wenselijk om aan één of meer bepalingen terugwerkende kracht te geven. Naar mijn mening is dat in dit geval ook niet nodig. De meeste knelpunten in het evaluatierapport die direct betrekking hebben op de belangen van de rechtzoekende zijn in het al eerder aangehaalde Besluit van 21 september 2000 neergelegd. Dit besluit is in werking getreden op 1 oktober 2000. In het onderhavige wetsvoorstel zijn vooral procedurele oplossingen neergelegd. Voorzover de wijzigingen in het wetsvoorstel direct het belang van de rechtzoekende raken ben ik geen voorstander van terugwerkende kracht, aangezien dat veel uitvoeringsproblemen met zich brengt.

A

De leden van de PvdA-fractie concluderen dat het niet langer aanmerken van de bureaus rechtsbijstandvoorziening als afzonderlijke bestuursorganen de mogelijkheid biedt om te komen tot fusering van stichtingen in de arrondissementen. Deze leden vragen of dit moet worden gezien als een vooraankondiging van grootschalige fusies van de stichtingen. Deze leden vragen zich af of het niet verstandiger is om, voordat tot fusering wordt overgegaan, eerst een grondige analyse te verrichten.

De conclusie van deze leden kan ik niet delen. Voorafgaande aan de beantwoording van de vraag benadruk ik dat een bureau rechtsbijstandvoorziening niet hetzelfde is als een stichting rechtsbijstand. Een stichting rechtsbijstand wordt ook wel aangeduid als een bureau rechtshulp. Een bureau rechtsbijstandvoorziening functioneert als uitvoeringsorganisatie van de raad.

Voorgesteld wordt om het bureau rechtsbijstandvoorziening niet langer als een afzonderlijk bestuursorgaan aan te merken. Het bureau gaat rechtstreeks onder de raad voor rechtsbijstand ressorteren. Dit heeft met name voordelen met betrekking tot de wijze van inrichting van de rechtsbescherming die de burger heeft inzake beslissingen die het bureau rechtsbijstandvoorziening neemt. De burger zal rechtstreeks bezwaar kunnen maken bij de raad voor rechtsbijstand. De rechtsbescherming van de burger wordt niet aangetast. De beoogde wijziging leidt daarentegen wel tot een vermindering van de bureaucratistische last voor de raad voor rechtsbijstand. Het niet langer aanmerken van de bureaus als afzonderlijke bestuursorganen heeft verder geen ander gevolg. Zo heeft de nieuw voorgestelde organisatiestructuur in ieder geval geen enkele invloed op het al dan niet kunnen fuseren van stichtingen rechtsbijstand.

Het bovenstaande wil niet zeggen dat na inwerkingtreding van de wet geen fusies mogelijk zijn tussen de stichtingen rechtsbijstand. Alhoewel de nieuwe organisatiestructuur daarop geen invloed heeft, volgt deze mogelijkheid uit de voorstellen met betrekking tot de wijziging van de artikelen 2 en 18. In onderdeel B wordt aan artikel 2 een vierde lid toegevoegd dat luidt dat de raad voor rechtsbijstand één of meerdere stichtingen rechtsbijstand binnen het ressort subsidieert. In onderdeel N wordt voorgesteld om in artikel 18 te bepalen dat in elk ressort één of meer stichtingen rechtsbijstand aanwezig zijn. Alhoewel met deze wijziging niet wordt beoogd een grootschalige (ressortoverschrijdende) fusering van de stichtingen rechtsbijstand te stimuleren, is dit als zodanig niet uitgesloten. Doel van deze bepaling is dat wordt aangesloten bij de wens van stichtingen rechtsbijstand betere samenwerking mogelijk te maken en de raden voor rechtsbijstand in staat te stellen flexibeler te reageren. Met het oog hierop zijn in het ressort 's-Hertogenbosch de stichtingen rechtsbijstand gefuseerd. Daarnaast krijgt de raad voor rechtsbijstand de mogelijkheid, indien de specifieke omstandigheden dit wenselijk maken, flexibel in te spelen op een behoefte aan specifieke stichtingen rechtsbijstand. Ik verwijs hierbij bijvoorbeeld naar de stichtingen rechtsbijstand asiel die zich richten op een zeer specifiek gedeelte binnen de gesubsidieerde rechtsbijstand.

De leden van de PvdA-fractie vragen zich af of de verbetering van de kwaliteit van de rechtsbijstandverleners niet lijdt onder een fusie.

Met betrekking tot de kwaliteit van de rechtsbijstandverlening door stichtingen rechtsbijstand hebben mij geen signalen bereikt dat deze onder de maat zou zijn. Ik verwacht niet dat een eventuele fusie van stichtingen rechtsbijstand een negatieve invloed zal hebben op de kwaliteit van de rechtshulpverleners. De raden voor rechtsbijstand zien toe op de kwaliteit van de dienstverlening. In het kader van de bekostigingssystematiek hebben de raden voor rechtsbijstand en de stichtingen afspraken gemaakt

ten aanzien van het meer transparant maken van alsmede van de verbetering van de kwaliteit van de dienstverlening. De stichtingen rechtsbijstand zijn ook betrokken bij de initiatieven van het Steunpunt Kwaliteitsinitiatieven Rechtsbijstand (SkiR). Dit Steunpunt is opgericht naar aanleiding van de conclusies in het rapport «Recht op kwaliteit» (november 1999) als uitkomst van het ontwikkelen van een visie naar een kwaliteitszorgsysteem binnen de gesubsidieerde rechtsbijstand.

De positionering van de stichtingen rechtsbijstand binnen het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand maakt expliciet onderdeel uit van de onderzoeken met betrekking tot de toekomst van het stelsel. Over mijn beleidsvoornemens naar aanleiding van de resultaten van deze onderzoeken heb ik u bij brief van 10 april 2002 bericht (Kamerstukken II 2001/02, 28 000 VI, nr. 63).

De leden van de CDA-fractie vragen op welke wijze de afhandeling van de bezwaarprocedure wordt vereenvoudigd door te kiezen voor een organisatie waarbij het bureau rechtsbijstandvoorziening niet langer als een zelfstandig bestuursorgaan wordt aangemerkt maar ressorteert onder de raad. Voorts vragen deze leden of op deze wijze niet slechts een geografische en/of bestuurlijke verplaatsing van de afhandeling wordt bereikt?

De huidige procedure vormt met name voor de raden voor rechtsbijstand zelf een aanzienlijke belasting en biedt onvoldoende mogelijkheden aan te sluiten bij de wensen met betrekking tot de inrichting van de procedure die bij de afzonderlijke raden voor rechtsbijstand leven. In de voorgestelde nieuwe regeling van de rechtsbescherming kan iedere raad voor rechtsbijstand de wijze van afdoening van bezwaren flexibel en toegesneden op de specifieke omstandigheden inrichten. De regeling wordt vastgelegd in het bestuursreglement. Het bestuursreglement wordt goedgekeurd door de Minister van Justitie. De rechtsbescherming voor de burger wordt door deze procedurele wijziging niet aangetast. Er is dus geen sprake van een geografische verplaatsing van de afhandeling.

De leden van het CDA-fractie vragen of er geen bureaucrativering van de raad dreigt door de gememoreerde schaalvergroting?

Ik neem aan dat bedoeld wordt op de voorgestelde wijzigingen met betrekking tot de stichtingen rechtsbijstand (de bureaus rechtshulp). Door samenwerking van stichtingen rechtsbijstand in meerdere arrondissementen kunnen inderdaad schaalvoordelen worden bereikt met betrekking tot de niet-juridische werkzaamheden van de stichtingen. Ik verwacht niet dat dit leidt tot een bureaucrativering. Ik deel de vrees van de fractie van het CDA dan ook niet.

De leden van de D66-fractie vragen zich af waarom de voorgestelde wijziging van de opzet van het bureau rechtsbijstandvoorziening geen afbreuk doet aan de rechtsbescherming van de burger.

Evenals onder het huidig recht wordt in het nieuwe voorstel de rechtsbescherming van de burger geregeld in de Algemene wet bestuursrecht. Indien sprake is van afzonderlijke bestuursorganen, zoals onder het huidig recht, voorziet de Algemene wet bestuursrecht in een administratieve beroepsprocedure. Dit houdt in dat bij een ander bestuursorgaan dan hetwelk het besluit heeft genomen wordt gevraagd om tegen dat besluit een voorziening te treffen. Indien een orgaan onderdeel uitmaakt van een bestuursorgaan wordt gekozen voor in eerste instantie een bezwaarprocedure. Dit houdt in dat het bestuursorgaan dat het bestreden besluit heeft genomen in eerste instantie de genomen beslissing heroverweegt. Zowel de administratieve beroepsprocedure als de bezwaar- en vervolgens beroepsprocedure zijn omgeven met waarborgen die een zorgvuldige en correcte afhandeling van de bezwaren van de burger garanderen. Uit een oogpunt van rechtsbescherming is er voor de burger derhalve

geen wezenlijk onderscheid tussen beide vormen van bestuurlijke heroverweging.

B

De leden van de CDA-fractie zijn geïnteresseerd in de budgettaire gevolgen van de mogelijkheid voor de raad om meer dan één stichting te subsidiëren. Bovendien vragen deze leden of hiervoor ook meer middelen ter beschikking worden gesteld.

Op dit moment moet de raad voor rechtsbijstand in elk arrondissement een stichting rechtsbijstand subsidiëren. Met het voorgestelde artikel wordt een wettelijke basis geschapen voor meer flexibiliteit gebaseerd op de specifieke behoefte ter plaatse. Zoals ik hierboven aangeef zijn een aantal stichtingen – tot op heden alleen in het ressort 's-Hertogenbosch – gefuseerd. Deze fusie leidt niet tot noemenswaardige wijzigingen voor het budget van de raad voor rechtsbijstand. Op grond van het onderhavige voorstel kan een raad voor rechtsbijstand, indien dit wenselijk wordt geacht, naast de reguliere stichting rechtsbijstand in de toekomst ook meer specifiek gerichte stichtingen subsidiëren. Ik verwijs daarbij naar de stichtingen rechtsbijstand asiel die zich slechts beperken tot één bepaald rechtsgebied. Het is denkbaar dat in de toekomst ook op andere terreinen een dergelijke behoefte kan ontstaan. Uitgangspunt blijft echter steeds dat de raad voor rechtsbijstand toeziet op een goede en toegankelijke voorziening in elk ressort. Vooralsnog voorzie ik geen budgettaire consequenties.

De leden van de D66-fractie vragen in dit verband of de fusie en/of andere samenwerkingsverbanden gevolgen hebben voor het personeelsbestand in de toekomst.

De beoogde mogelijkheid te fuseren en samenwerking van stichtingen rechtsbijstand gaan in principe uit van de behoeften die de stichtingen zelf hebben. De raad voor rechtsbijstand stimuleert en ondersteunt waar nodig. Ik beoog met het voorgestelde artikel op geen enkele wijze te bezuinigen. De subsidiëring van de stichtingen geschiedt aan de hand van de overeengekomen bekostigingssystematiek op basis van geleverde producten en is niet afhankelijk van het aantal stichtingen dat de taken uitvoert.

Besluitvorming over samenwerkingsverbanden tussen stichtingen rechtsbijstand al dan niet uitmondend in het fuseren van stichtingen, is voorbehouden aan de desbetreffende stichtingen. De hiermee gemoeide materiele kosten worden over het algemeen gesubsidieerd. Fusies leiden niet tot een neerwaartse aanpassing van de bekostigingsnormen. Met andere woorden, doelmatigheidsvereisten als gevolg van fusies mogen de stichtingen behouden teneinde exploitatie te optimaliseren.

D

De leden van de PvdA-fractie vragen of de voorzitter en de leden van de raad voor rechtsbijstand slechts «op grond van zwaarwichtige redenen» door de Minister van Justitie kunnen worden ontslagen of dat de overige bepalingen van bijvoorbeeld de Ambtenarenwet van toepassing zijn. De raad voor rechtsbijstand is een zelfstandig bestuursorgaan. De voorzitter en de leden zijn geen personeel waarop de Ambtenarenwet van toepassing is. De functies worden als nevenfuncties uitgeoefend. Zij ontvangen op grond van artikel 6 een door de Minister van Justitie vast te stellen vergoeding. Ten aanzien van benoeming en met name ontslag van de leden en de voorzitter van een zelfstandig bestuursorgaan past de Minister van Justitie een grote mate van terughoudendheid. Dit neemt niet weg dat het denkbaar is dat op grond van zwaarwichtige redenen ontslag van een lid of de voorzitter aangewezen kan zijn. Ik ben van mening dat de Minister van Justitie op die grond de bevoegdheid moet

hebben om betrokkene te kunnen ontslaan. De leden van de CDA-fractie informeren naar een verduidelijking van de ontslaggrond «zwaarwichtige redenen». Hierboven is aangegeven dat met het oog op een terughoudend gebruik er een zware grondslag voor ontslag wordt voorgesteld. Bij een zwaarwichtige reden kan gedacht worden aan het stelselmatig weigeren een bijdrage te leveren aan de uitoefening van de taken van de raad.

De vraag van dezelfde leden of de kaders van het begrip «zwaarwichtig» nog nader wordt gedefinieerd wordt ontkennend beantwoord. Het zal immers van het geval afhangen of er sprake is van een zwaarwichtige reden. Aangezien de gekozen formulering reeds duidt op een ernstig gebrek in functioneren lijkt een nadere afbakening niet nodig. Wel wordt voorgesteld om in aansluiting op de terminologie van artikel 7 van het wetvoorstel Kaderwet zelfstandige bestuursorganen (Kamerstukken II 2000/01, 27 426, nrs. 1–2), niet langer van «zwaarwichtig» maar van «zwaarwegend» te spreken. Hiermee wordt slechts een terminologische wijziging beoogd.

De leden van de SP-fractie informeren naar de gronden waarop benoemingen, schorsingen en het ontslaan van de voorzitter en de overige leden van de raad plaats gaan vinden.

De samenstelling van de raad is geregeld in Afdeling 1 van Hoofdstuk II van de Wet op de rechtsbijstand. In artikel 3 wordt bepaald dat de voorzitter en de leden worden benoemd uit personen die over een juridische, financiële, bestuurlijke of maatschappelijke deskundigheid of ervaring beschikken. In de toekomst wordt niet anders dan thans geoordeeld over een benoeming. Dat houdt in dat bij een vacature aan bepaalde personen, waarvan bekend is dat zij interesse hebben in het werk van de raden, wordt gevraagd of zij geïnteresseerd zijn in een voorzitterschap of lidmaatschap. Over een benoeming wordt ook overleg gepleegd met het bestuur en het management van het desbetreffende bureau.

In overeenstemming met artikel 7 van het wetvoorstel Kaderwet zelfstandige bestuursorganen (Kamerstukken II 2000/01, 27 426, nrs. 1–2) ligt het voor de hand dat de Minister van Justitie een voorzitter of lid kan schorsen op grond van zwaarwegende redenen. Uit een oogpunt van inzichtelijkheid wordt voorgesteld om in een nieuw tweede lid bij artikel 5 deze grondslag op te nemen.

Een voorzitter of lid wordt voor vier jaar benoemd met een mogelijkheid tot verlenging van nog eens vier jaar. Tussentijds kan een voorzitter of lid op grond van artikel 5 worden ontslagen op eigen verzoek en indien betrokkene wegens ziekte niet langer meer geschikt is om de functie te vervullen. In het onderhavige wetsvoorstel is voorgesteld om aan deze gronden toe te voegen de zwaarwegende redenen.

Hierboven is op een vraag daarover van de leden van de PvdA-fractie als voorbeeld van een zwaarwegende reden een ernstig gebrek in functioneren genoemd. Ik verwijs naar die passage.

Tevens vragen de leden van de SP-fractie naar degenen die inspraak of zeggenschap hebben in de beoordeling van de zwaarwegende redenen.

De wijze waarop de Minister van Justitie op de hoogte raakt van een ernstig disfunctioneren van een lid van een raad kan geschieden zowel op basis van eigen waarnemingen in het kader van zijn toezicht op de raden als door informatie vanuit de raad. Uiteraard hangt het van de omstandigheden af op welke wijze de Minister zich laat informeren alvorens hij een zorgvuldige beslissing kan nemen.

E

Op de vraag van de leden van de PvdA-fractie of er nu reeds signalen zijn die een taakverwaarlozingsregeling noodzakelijk maken kan ontkennend worden geantwoord.

De regeling wordt uitsluitend opgenomen om te voldoen aan de Aanwijzingen voor zelfstandige bestuursorganen. Bovendien sluit de bepaling aan bij artikel 16 van het wetsvoorstel Kaderwet zelfstandige bestuursorganen (Kamerstukken II 2000/01, 27 426, nrs. 1–2).

F

De leden van de CDA-fractie gaan er terecht van uit dat door de toevoeging van de taken van het bureau aan de raad geen taken verdwijnen. De taken van het bureau, vermeld in artikel 10, zijn aan die van de raad toegevoegd. Deze zijn opgenomen in artikel 7, een nieuw tweede lid. Door de gewijzigde organisatiestructuur kunnen de taken genoemd in artikel 10, onder a en e, vervallen. Aangezien het bureau niet langer een afzonderlijk opererend bestuursorgaan is, maar onderdeel is van de raad is het niet langer nodig om te bepalen dat het bureau tot taak heeft de voorbereiding en uitvoering van door de raad te behandelen en te beslissen zaken. Hetzelfde geldt voor de uitvoering van organisatorische werkzaamheden. Deze taken verdwijnen niet maar zijn inherent aan de organisatiestructuur.

De leden van de SP-fractie vragen op welke wijze de vaststelling en uitbetaling van de vergoedingen aan de rechtsbijstandverleners gaat plaatsvinden en op welke wijze de controle van de werkzaamheden van de rechtsbijstandverleners vorm krijgt.

Voorts vragen deze leden in te gaan op het verwijt dat de uitbetaling traag geschiedt en dat de bureaucratische last aanzienlijk is. Tenslotte vragen deze leden of de wetswijziging bijdraagt aan de vermindering van de bureaucratische last en de uitbetaling van de vergoedingen versnelt. Het bureau rechtsbijstandvoorziening blijft verantwoordelijk voor de vaststelling, uitbetaling en controle van de vergoedingen. Het voorgestelde wetsartikel wijzigt slechts de onderlinge rechtspositie van het bureau rechtsbijstandvoorziening en de raad voor rechtsbijstand. Thans is het bureau rechtsbijstandvoorziening een bestuursorgaan. De raad voor rechtsbijstand vormt een hogere bestuurslaag. In het voorgestelde wetsartikel is slechts sprake van één bestuurslaag en resorteert het bureau rechtsbijstandvoorziening rechtstreeks onder de raad voor rechtsbijstand. De wetswijziging draagt slechts in beperkte mate bij aan de vermindering van de administratieve lasten voor de rechtsbijstandverlener. Na introductie van VIValt wordt wel een aanzienlijke stap in die richting gezet. De raden voor rechtsbijstand trachten wel zo veel mogelijk tegemoet te komen aan de wensen van de rechtsbijstandverleners. Bij enkele raden voor rechtsbijstand lopen thans reeds experimenten om de administratieve belasting te verminderen. De raden voor rechtsbijstand dienen in dit kader de vergoedingen op basis van de ingediende declaraties binnen één maand vast te stellen. De gemiddelde termijn, die thans in de praktijk wordt gerealiseerd, is aanmerkelijk minder.

G

De leden van de CDA-fractie vragen hoe is vastgesteld dat geen behoefte bestaat aan de bepaling dat de raad voor rechtsbijstand verplicht is in het jaarplan de samenstelling en werkwijze van bepaalde commissies aan te geven. De leden van de CDA-fractie zijn met name bevreesd dat de raad minder transparant zou kunnen worden.

Door middel van het jaarplan verschaft de raad voor rechtsbijstand zowel aan de Minister van Justitie als aan direct betrokkenen inzicht in de wijze waarop de raad zijn taken uitoefent. De samenstelling en werkwijze van commissies heeft in de afgelopen jaren in het kader van de goedkeuring van het jaarplan nimmer tot enige discussie tussen de Minister van Justitie en de raden aanleiding gegeven. In feite behelsde deze bepaling een administratieve verplichting. In de formele verhouding met de raden

voor rechtsbijstand zoals deze in de jaarplancycclus tot uiting komt wordt gestreefd deze zo min mogelijk te belasten met administratieve bepalingen die in de praktijk relatief inhoudsloos blijken te zijn. De samenstelling en de werkwijze van de commissies zal ook in de toekomst door de raden voor rechtsbijstand op de daarvoor geëigende wijze openbaar worden gemaakt. Ik deel de vrees van de leden van de CDA-fractie met betrekking tot de vermindering van de transparantie dan ook niet. Ook zie ik geen andere nadelige gevolgen die de schrapping van de bepaling zou kunnen opleveren.

H

Met het laten vervallen van de eis dat het verslag van de raad voor rechtsbijstand openbaar is vanwege de toepasselijkheid van de Wet openbaarheid van bestuur vrees de leden van de CDA-fractie een verschil in de wijze waarop aan de eis van openbaarheid invulling zal worden gegeven. Naar mijn mening zal de wijziging niet teweeg brengen dat anders met de eis van openbaarheid zal worden omgegaan. Ook op dit moment brengt de eis van openbaarheid niet met zich dat het jaarplan ongevraagd aan bepaalde instanties of personen wordt gezonden. Dit vereist de huidige bepaling niet. In het tweede lid van artikel 9 wordt immers bepaald dat het verslag algemeen verkrijgbaar wordt gesteld. Dit houdt in dat een ieder die erom vraagt een exemplaar daarvan kan krijgen. Op grond van de Wet openbaarheid van bestuur zal het niet anders gaan. De uitzonderingen in de artikelen 10 en 11 van die Wet, die het mogelijk zouden maken dat delen uit het jaarplan niet worden verstrekt, zijn in dit kader niet van toepassing. Met het bovenstaande is ingegaan op de vraag van dezelfde leden met betrekking tot de noodzaak om een verzoek om informatie te doen alsmede op de vraag of de wijziging een verandering teweeg brengt.

De leden van de CDA-fractie vragen om meer voorbeelden van voorzieningen die kunnen worden getroffen in het kader van een taakverwaarlozingsregeling.

In de memorie van toelichting zijn genoemd het aanstellen van een interim manager of het verplicht stellen van het vooraf vragen van toestemming aan de Minister van Justitie voor het aangaan van grote financiële verplichtingen. Andere voorbeelden zijn niet voorhanden. Van dit instrument zal alleen in uiterste noodzaak gebruik worden gemaakt. Dat is het geval bij situaties waarbij er geen sprake meer is van een behoorlijke uitoefening van de bestuurstaak, waarbij alle eerdere mogelijkheden om tot verbetering van de situatie te komen hebben gefaald en niet meer verwacht mag worden dat het bestuursorgaan zelf nog uit de problemen kan komen. Het instrument is derhalve bedoeld om bij structureel niet of onvoldoende uitvoeren van de bestuurstaak ingezet te worden. Er worden dus pas voorzieningen getroffen indien er sprake is van ernstige taakverwaarlozing. Een niet ernstige vorm van taakverwaarlozing rechtvaardigt geen ingrijpen. Een dergelijk disfunctioneren moet het bestuursorgaan zelf oplossen. Pas op het moment dat de taken volledig in strijd met de taken van de raad worden uitgevoerd of juist niet uitgevoerd kan de Minister van Justitie een voorziening treffen. Deze voorziening zal tot doel hebben om de raad weer op een aanvaardbare wijze te laten functioneren. Met het bovenstaande wordt aangesloten bij hetgeen hierover is aangegeven in de nota naar aanleiding van het verslag bij het wetsvoorstel Kaderwet zelfstandige bestuursorganen (Kamerstukken II 2000/2001, 27 426, nr. 5, blz. 61 en 98).

De leden van de CDA-fractie stellen voor om de mogelijke voorzieningen in de Wet te benoemen en tevens aan te geven wanneer en in welke gevallen deze voorzieningen zullen worden toegepast.

Naar mijn mening is het niet wenselijk thans vast te leggen wanneer welke voorziening zal worden toegepast. Het zal van de omstandigheden

afhangen welke voorziening moet worden getroffen. Daarbij is van belang dat de voorziening bijdraagt aan het goed functioneren van de raad. Het zou tekort kunnen doen aan de concrete situatie indien nu al wordt aangegeven welke voorziening in welke situatie moet worden getroffen. Bovendien is het naar mijn mening niet goed mogelijk om een opsomming te geven van alle vormen van taakverwaarlozing en deze met de daarbij behorende voorziening vast te leggen. Op dit punt kan niet worden geput uit ervaringen in het verleden. Er hebben zich geen situaties voorgedaan die een ingrijpen konden rechtvaardigen. Voorzover er verschillen van inzicht zijn geweest over bepaalde te ondernemen activiteiten kon dit in een bestuurlijk overleg met de raad voor rechtsbijstand worden opgelost.

De leden van de SP-fractie vragen toe te lichten welke mechanismen zijn ingebouwd om te voorkomen dat een ernstige verwaarlozing van taken ontstaat.

De raad stelt elk jaar een jaarplan op. In dit jaarplan wordt aangegeven welke activiteiten het komende jaar zullen worden gedaan. De Minister van Justitie moet het jaarplan goedkeuren. De Minister van Justitie verleent deze goedkeuring indien de activiteiten in voldoende mate overeenstemmen met de taken die de raad moet uitvoeren. Voorts wordt controle uitgeoefend op de uitoefening van de taken door middel van het bestuderen van het jaarverslag dat de raad op grond van artikel 9, eerste lid, van de Wet op de rechtsbijstand, uitbrengt. In dit jaarverslag legt de raad verantwoording af over de realisatie van de goedgekeurde beleidsvoornemens. De bevindingen worden betrokken bij de beoordeling van en het overleg over het eerstvolgende jaarplan. Op deze wijze kan de Minister van Justitie in voldoende mate toezicht houden op de taakuitoefening van de raden zonder dat dit ten koste gaat van het bestuurlijk concept «sturen op afstand».

J

De leden van de CDA-fractie willen graag weten of de rechtspositieregeling van het personeel van het bureau wel voldoende aansluit bij die van de raad. Voorts vragen deze leden of kan worden uitgesloten dat door dit verschil in rechtspositie arbeidsconflicten gaan ontstaan.

Het is niet bezwaarlijk dat de rechtspositieregelingen verschillen. De raad bestaat uit negen leden die hun werkzaamheden als nevenactiviteit verrichten. De raad wordt voor zijn werkzaamheden ondersteund door het personeel van het bureau rechtsbijstandvoorziening. Feitelijk is het het bureau rechtsbijstandvoorziening dat de hoofdtaken van de raad uitvoert. Het bureau rechtsbijstandvoorziening bestaat uit personeelsleden die hun taak in beginsel als hoofdtaak uitvoeren. Door deze geheel verschillende opzet lijkt het niet waarschijnlijk dat er problemen ontstaan door de toepasselijkheid van de verschillende rechtspositieregelingen.

Ook willen de leden van de CDA-fractie geïnformeerd worden over de vraag of de rechtspositieregelingen van het personeel van de raad en van het bureau in de toekomst gescheiden blijven.

Zoals hierboven is aangegeven ligt een scheiding van rechtspositieregelingen voor de hand. De raad heeft als zodanig geen personeel in dienst. De werkzaamheden van de raad worden uitgevoerd door het Bureau rechtsbijstandvoorziening. De voorzitter en de leden ontvangen een toelage. Door de geheel eigen opzet van de raad en het bureau kan de rechtspositieregeling gescheiden blijven. Er is geen reden om tot één regeling over te gaan.

De leden van de PvdA-fractie vragen of het hanteren van een langere termijn met betrekking tot de regeling voor bedrijfsbeëindiging niet extra nadelig is voor de burger en vragen naar de argumenten voor de gekozen termijn. Ook de leden van de fractie van het CDA vragen de regering naar de motivering van de termijn van één jaar na bedrijfsbeëindiging. Met name vragen deze leden of hiervoor objectieve, wellicht juridische, criteria zijn.

In de Wet op de rechtsbijstand is het uitgangspunt neergelegd dat de overheid niet verantwoordelijk kan worden gehouden voor de subsidiëring van rechtsbijstand die een gevolg is van bedrijfsmatige activiteiten van de burger. Dit uitgangspunt lijdt slechts uitzondering indien het voortbestaan van het bedrijf afhankelijk is van de rechtsbijstand. Desondanks kan het voorkomen dat een burger na beëindiging van het bedrijf betrokken wordt in een procedure die voortvloeit uit de beëindigde bedrijfsmatige activiteiten. De uitsluiting van gesubsidieerde rechtsbijstand heeft in enkele gevallen tot problematische situaties geleid. Ik ben van mening dat het zojuist gememoreerde algemene uitgangspunt overeind moet blijven. Indien de termijn korter dan de voorgestelde één jaar is vallen in de praktijk bijna alle activiteiten die betrekking hebben op de beëindiging van het bedrijf ook onder de gesubsidieerde rechtsbijstand. De afwikkeling van een bedrijf vergt over het algemeen nu eenmaal enige tijd. Deze activiteiten maken naar mijn mening echter onderdeel uit van het risico dat een burger neemt indien hij als ondernemer aan het maatschappelijk leven deelneemt. Na verloop van tijd wordt deze band echter geringer. Alhoewel elke termijn discretionair is ben ik van mening dat een termijn van één jaar in dit verband redelijk is.

Een ander criterium betreft het niet verzekerd mogen zijn voor de kosten van rechtsbijstand. De leden van de fractie van de PvdA vragen hoe dit criterium bij de aanvraag gecontroleerd kan worden.

De rechtzoekende dient bij de aanvraag desgevraagd alle relevante informatie te verstrekken. De raad voor rechtsbijstand zal in deze gevallen uitdrukkelijk informeren naar het al dan niet hebben van een rechtsbijstandverzekering. Indien een burger premie betaalt voor een rechtsbijstandverzekering zal deze over het algemeen ook gebruik maken van de verzekering. Ik voorzie op dit vlak dan ook geen bijzondere controleproblematiek.

De leden van de CDA-fractie verzoeken om een uiteenzetting van de situaties waarin en de voorwaarden waaronder een persoon die zijn beroep of bedrijf heeft beëindigd al dan niet in aanmerking komt voor gesubsidieerde rechtsbijstand.

Op grond van het huidige recht kan degene die een zelfstandig beroep of bedrijf uitoefent, uitsluitend een beroep op gesubsidieerde rechtsbijstand doen, indien de voortzetting van het beroep of bedrijf afhankelijk is van het resultaat van de verzochte rechtsbijstand. Voorgesteld wordt om de mogelijkheden waarin een beroep op gesubsidieerde rechtsbijstand kan worden gedaan uit te breiden zonder overigens het uitgangspunt dat geen gesubsidieerde rechtsbijstand kan worden verkregen voor zaken die voortvloeien uit het bedrijfsrisico, te verlaten. Met het oog hierop is het reeds bestaande criterium verduidelijkt in die zin dat het moet gaan om de voortzetting van het beroep of bedrijf voorzover deze niet in de vorm van een rechtspersoon wordt gevoerd. Is er namelijk sprake van een rechtspersoon dan kan niet meer worden gesteld dat de rechtzoekende meer als particulier dan als ondernemer handelt.

Bij de nieuw voorgestelde mogelijkheid gaat het erom dat de rechtzoekende nadat hij zijn beroep of bedrijf heeft beëindigd buiten zijn wil wordt betrokken bij een procedure die betrekking heeft op het uitgeoefende

beroep of bedrijf. Dit is alleen het geval als de rechtzoekende als verweerder bij de procedure wordt betrokken. De rechtzoekende ontvangt in dat geval voor de procedure in eerste aanleg een toevoeging. Indien de rechtzoekende vervolgens in hoger beroep gaat en dus als eiser optreedt ontvangt hij ook een toevoeging. Betrokkene is in eerste instantie in het ongelijk gesteld en kan zich genoodzaakt voelen om deze uitspraak te bestrijden.

Indien de ex-ondernemer in eerste aanleg als verweerder in de zaak wordt betrokken staat aan het verkrijgen van een toevoeging niet in de weg dat hij een eis in reconventie instelt. Nadat betrokkene bij de zaak is betrokken, is het niet onredelijk dat hij uit een oogpunt van processtactiek andere vorderingen kan instellen met gebruikmaking van dezelfde toevoeging. Wordt de eis in reconventie in eerste aanleg echter afgewezen dan krijgt de ex-ondernemer voor het hoger beroep tegen die uitspraak geen toevoeging. In eerste aanleg was betrokkene in de hoofdzaak verweerder en geen eiser. Met het instellen van hoger beroep tegen de afgewezen eis in reconventie wordt betrokkene als het ware eiser in de hoofdzaak. Dit sluit niet aan bij voornoemd uitgangspunt dat een toevoeging wordt verstrekt in een zaak betreffende de uitoefening van een beroep of bedrijf waarin betrokkene buiten zijn wil wordt betrokken. Bedrijfsrisico's komen voor rekening van de ex-ondernemer. Hiermee ben ik ingegaan op een vraag op dit punt van dezelfde leden.

Een tweede voorwaarde voor het verkrijgen van gesubsidieerde rechtsbijstand bij laatstgenoemde situatie is dat het bedrijf een jaar of langer geleden moet zijn beëindigd. Met deze voorwaarde wordt bewerkstelligd dat zoveel mogelijk wordt voorkomen dat een toevoeging wordt verkregen voor een zaak die tot het gewone bedrijfsrisico wordt gerekend. Als laatste voorwaarde geldt dat de rechtsbijstand niet wordt vergoed op grond van een verzekeringsovereenkomst.

De leden van de CDA-fractie hebben bedenkingen bij het criterium dat de ex-ondernemer slechts voor een toevoeging in aanmerking komt, indien hij als verweerder bij de procedure wordt betrokken. Daarbij halen zij een voorbeeld aan waarin de ex-ondernemer buiten zijn toedoen failliet gaat. Zij vragen om uitbreiding van het criterium.

In het door deze leden aangehaalde voorbeeld kan de ex-ondernemer op grond van artikel 12, tweede lid, onder e, een toevoeging krijgen, omdat de voortzetting van zijn bedrijf op het spel staat.

Zoals hierboven is aangegeven komen zaken die tot het bedrijfsrisico behoren niet in aanmerking voor gesubsidieerde rechtsbijstand. Het is niet meer in het kader van het algemeen belang als de overheid dit risico zou dragen. Het lijkt mij wenselijk om alleen onder strikte voorwaarden uitzonderingen op dit beginsel toe te laten. Om voornoemde reden ben ik, in tegenstelling tot hetgeen de leden van de CDA-fractie opperen, geen voorstander van het verder verruimen van het voorgestelde criterium.

De leden van de D66-fractie vragen of de genoemde criteria in artikel 12 als een limitatieve opsomming van de gevallen waarin bij beëindiging van bedrijf of beroep recht bestaat op gesubsidieerde rechtsbijstand begrepen moeten worden. Deze leden vragen tevens of het mogelijk wordt geacht dat in schrijnende gevallen, bijvoorbeeld waar redelijkheid en billijkheid dit eisen, gesubsidieerde rechtsbijstand verstrekt kan worden.

Ten aanzien van de vraag of recht bestaat op gesubsidieerde rechtsbijstand indien sprake is van de uitoefening van een bedrijf of beroep c.q. de afwikkeling van deze activiteiten in het kader van de beëindiging van deze activiteiten is het uitgangspunt dat de mogelijke kosten voor rechtsbijstand behoren tot het gebruikelijke ondernemersrisico. Dit ondernemersrisico kan niet voor rekening van de overheid komen. In bepaalde omstandigheden kan het onverkort vasthouden aan dit uitgangspunt leiden tot schrijnende situaties. Dat is de reden dat het voorliggende wetsvoorstel in deze gevallen gesubsidieerde rechtsbijstand mogelijk maakt in de

genoemde, limitatief opgesomde, gevallen. De raden voor rechtsbijstand hebben op dit punt geen bevoegdheid tot het hanteren van een algemene hardheidsclausule. Ik ben van mening dat het beleid met betrekking tot de toegang tot het stelsel landelijk uniform moet worden uitgevoerd. Een algemene hardheidsclausule past hierbij moeilijk.

De leden van de D66-fractie recapituleerden dat een rechtzoekende in het kader van een bedrijfsbeëindiging geen beroep kan doen op gesubsidieerde rechtsbijstand als de kosten van rechtsbijstand zijn verzekerd. In antwoord op een vraag daarover van deze leden meld ik dat het zeer gebruikelijk is dat ondernemers zich tegen bepaalde risico's, waaronder begrepen het consulteren van juridische expertise, verzekeren. Ik verwacht om die reden niet dat bedrijven hierop gaan anticiperen en dus minder verzekeringsovereenkomsten zullen gaan sluiten. Er zijn geen aanwijzingen die daarop duiden.

De leden van de GroenLinks-fractie willen weten of het juist is dat een verzoek om rechtsbijstand, indien geen sprake meer is van beroeps- of bedrijfsuitoefening, slechts betrekking mag hebben op voortzetting van deze activiteit? Deze leden wijzen erop dat het toch denkbaar is dat er omstandigheden zijn waardoor een hervatting van de bedrijfsvoering niet mogelijk is terwijl er wel een recht op schadeloosstelling is omdat men wel ergens op wordt aangesproken.

Bij de beantwoording van een vraag van de leden van de PvdA-fractie met betrekking tot de voorgestelde termijn van één jaar heb ik reeds aangegeven dat het uitgangspunt in de Wet op de rechtsbijstand wordt gehanteerd dat de activiteiten die een burger bedrijfsmatig en/of beroepsmatig uitoefent in het algemeen worden geacht te behoren tot zijn eigen risico-sfeer. De overheid kan hiervoor niet verantwoordelijk worden gesteld. Indien echter het voortbestaan van de onderneming rechtstreeks afhankelijk is van de uitkomst van de rechtsbijstand kan het maatschappelijk belang ermee gediend zijn dat dit uitgangspunt niet te rigide wordt toegepast. Het risico bestaat in dit geval immers dat delen van het risico in ander verband alsnog door de overheid worden gedragen. Ik verwijs hierbij bijvoorbeeld naar het moeten verstrekken van uitkeringen aan personeelsleden of de gewezen ondernemer. Het realiseren van een mogelijk recht op schadeloosstelling is in verreweg de meeste gevallen naar mijn mening echter nadrukkelijk te relateren aan het ondernemersrisico.

De leden van de SP-fractie zijn geïnteresseerd in de reden die ten grondslag heeft gelegen aan de keuze om uitsluitend gesubsidieerde rechtsbijstand te verlenen aan een ex-ondernemer, indien het rechtsbelang dat voortvloeit uit het bedrijf de rechtzoekende meer als particulier dan als ex-ondernemer raakt. Ook vragen deze leden waarom de ex-ondernemer als verweerder bij de procedure moet zijn betrokken.

Zoals hierboven bij de beantwoording van eenzelfde soort vraag van de leden van de CDA-fractie aan de orde is gesteld, is het uitgangspunt bij de toekenning van gesubsidieerde rechtsbijstand aan een ex-ondernemer dat het bedrijfsrisico niet voor rekening van de overheid dient te komen. Dit uitgangspunt heeft ten grondslag gelegen aan het opstellen van de voorwaarden waaronder de ex-ondernemer wel een toevoeging kan verkrijgen. Ik verwijs naar de nadere uiteenzetting hierboven.

In het door de leden van de SP-fractie geschetste voorbeeld dat een freelancer met een eenmanszaak schade leidt in het geval een al jaren durende werkrelatie met een opdrachtgever plotseling wordt opgezegd geldt dat de freelancer een toevoeging zou kunnen krijgen, indien de voortzetting van zijn bedrijf afhankelijk is van het resultaat van de

verzochte rechtsbijstand. Is dit laatste niet het geval dan ontvangt de freelancer geen toevoeging, aangezien bedrijfsrisico's voor eigen rekening komen.

Naar het bovenstaande antwoord kan ook worden verwezen met het oog op de beantwoording van de vraag van dezelfde leden over de reden dat een ex-ondernemer één jaar moet wachten alvorens in aanmerking te komen voor een toevoeging. Deze eis leidt in die zin niet tot rechtsongelijkheid met een zogenaamde particulier, een beginsel waarnaar de leden van de SP-fractie verwijzen, dat in het onderhavige geval voorkomen wordt dat de overheid bedrijfsrisico's voor haar rekening moet nemen.

M

De leden van de PvdA-fractie achten de kwaliteit van de rechtsbijstand een groot punt van zorg. Zij vragen of een gebrekkige (kantoor)organisatie hieraan mede debet is. Verder vragen zij of die gebrekkige organisatie het gevolg is van een ontoereikende uurvergoeding.

Met de leden van de fractie van de PvdA ben ik van mening dat de kwaliteit van de dienstverlening een punt van zorg is, in die zin dat het belangrijk is dat de kwaliteit van de dienstverlening door toegevoegde rechtsbijstandverleners transparant moet worden gemaakt en dat bij ernstige tekortkomingen het mogelijk moet zijn de desbetreffende rechtsbijstandverlener de deelname aan het stelsel te ontzeggen. In de huidige situatie is het in ieder geval niet zo dat de advocatuur stelselmatig ernstig tekort zou schieten. Dat neemt niet weg dat het mogelijk moet zijn in die enkele gevallen dat daar wel sprake van is, maatregelen te kunnen treffen.

De verantwoordelijkheid voor de kwaliteit berust echter in eerste instantie bij de beroepsgroep zelf. De Nederlandse orde van advocaten en de Vereniging van Rechtshulporganisaties Nederland zijn zich hiervan bewust. Deze organisaties voeren dan ook een actief kwaliteitsbeleid en ondersteunen het Steunpunt Kwaliteitsinitiatieven Rechtsbijstand. De kantoororganisatie zelf is de rechtstreekse verantwoordelijkheid van de beroepsbeoefenaar. De uurvergoeding die thans in de gesubsidieerde rechtsbijstand wordt geboden is weliswaar niet marktconform, maar biedt voldoende ruimte voor een goede praktijkinrichting. De uurvergoeding wordt daarnaast jaarlijks geïndexeerd en derhalve aangepast aan de prijsontwikkeling.

De leden van de PvdA-fractie vragen verder of de kwaliteit van de dienstverlening thans zodanig is verbeterd dat over een verdere verhoging van het uurtarief kan worden gesproken? Tevens vragen deze leden of de verhoging van de uurvergoeding een gunstige ontwikkeling op de kwaliteit kan hebben.

Tijdens het algemeen overleg van 4 en 5 juli 2001 met de vaste commissie voor Justitie (Kamerstukken II 2000/01, 27 400-VI, nr. 88) ben ik uitgebreid ingegaan op de koppeling van de verhoging van de uurvergoeding en de verbetering van de kwaliteit. In overleg met de Nederlandse orde van advocaten, de Vereniging Rechtshulporganisaties Nederland en de raden voor rechtsbijstand worden thans de eerst stappen gezet om een kwaliteitszorgsysteem in te richten. De kwaliteitstoets van de Orde vormt op dit moment samen met een auditprogramma de basis voor de koppeling. Advocaten die een positieve auditverklaring kunnen overleggen ontvangen met ingang van 1 januari 2002 een verhoging van de uurvergoeding. Deze verhoging bedraagt € 7,26 (f 16,-) per punt. Alle betrokkenen zijn het er over eens dat het enkele feit dat getoetst en geaudit wordt een sterke kwaliteitsimpuls betekent.

De leden van de PvdA-fractie vragen tevens naar het functioneren van het Steunpunt Kwaliteitsinitiatieven Rechtsbijstand. Gezien de geconstateerde gebreken vragen deze leden of het SKiR wel in voldoende mate functioneert.

De werkgroep Kwaliteit in de gefinancierde rechtsbijstand heeft in haar rapport «Recht op kwaliteit», een visie en een route op weg naar betere kwaliteitszorg in de gefinancierde rechtsbijstand, uitgebracht in november 1999, geadviseerd tot oprichting van het SKiR. Het SKiR is gericht op het ondersteunen en stimuleren van kwaliteitsinitiatieven. Het SKiR is momenteel bezig met het opzetten van pilots met betrekking tot de kwaliteitszorg. De eerste pilot is in het najaar van 2001 van start gegaan. De eerste reacties vanuit de beroepsgroep op de activiteiten van het SKiR zijn positief. De activiteiten van het SKiR richten zich met name op de langere termijn. Gezien de thans opgestarte initiatieven van het SKiR en de reacties vanuit de beroepsgroep beoordeel ik het functioneren van het SKiR positief. In de loop van dit jaar zal een eerste evaluatie van het SKiR plaatsvinden.

De leden van de fractie van de PvdA vragen in hoeverre de door de Nederlandse orde van advocaten ontwikkelde «kwaliteitstoets» gebruikt kan worden om de gewenste kwaliteit te bevorderen?

De door de Orde ontwikkelde Kwaliteitstoets dient als basis voor de koppeling van de verbetering van de kwaliteit en de verhoging van de vergoeding. Alhoewel deze Kwaliteitstoets nog niet voldoet aan de hoge eisen die gesteld mogen worden aan een integraal kwaliteitszorgsysteem, voorziet het in een aantal minimumvoorwaarden met betrekking tot de behandeling van een zaak, die kunnen dienen als startpunt van een dergelijk systeem. Op basis van de Kwaliteitstoets wordt vervolgens een eerste audit uitgevoerd. Indien de rechtsbijstandverlener naar aanleiding van de audit een auditverklaring aan de raad voor rechtsbijstand kan overleggen wordt de vergoeding met ingang van 1 januari 2002 verhoogd met € 7,26 (f 16,-) per punt.

Tevens vragen deze leden of het mogelijk wordt geacht dat deze toets wordt gehanteerd in het kader van de inschrijfvoorwaarden?

De verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de dienstverlening berust in eerste instantie bij de beroepsgroep zelf. Niettemin ben ik van mening dat binnen een afzienbaar aantal jaren het kwaliteitsbeleid zodanig moet worden vormgegeven dat deelname aan het stelsel alleen mogelijk is indien de advocaat aantoonbaar voldoet aan redelijke maatstaven van kwaliteit. Dit zou dan door de raden als inschrijvingsvoorwaarde kunnen worden opgenomen. In het convenant dat vertegenwoordigers van de Nederlandse orde van advocaten, de raden voor rechtsbijstand en het Ministerie van Justitie op 4 maart 2002 hebben gesloten is voorzien dat vanaf 1 januari 2004 alleen advocaten voor inschrijving bij de raad voor rechtsbijstand in aanmerking komen die een positieve auditverklaring kunnen overleggen. Deze auditverklaring moet zijn afgegeven door een erkende auditor die werkt overeenkomstig een door de raden erkend auditprotocol. Voor 2006 is voorzien dat een integraal kwaliteitszorgsysteem volledig operationeel is.

Er kan slechts sprake zijn van een integraal kwaliteitszorgsysteem, indien hieraan een objectieve vorm van toetsing is verbonden. De raad voor rechtsbijstand behoeft naar mijn mening niet zelf te toetsen maar moet er wel op kunnen vertrouwen dat de toetsing voldoet aan de gebruikelijke standaarden.

Tenslotte vragen de leden van de PvdA-fractie of de «kwaliteitstoets» alleen binnen de sociale advocatuur of ook breder zal worden gebruikt. Ik heb reeds aangegeven dat de verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de dienstverlening bij de beroepsgroep zelf berust. Het staat in dat

verband de Nederlandse orde van advocaten vanzelfsprekend vrij ook aan niet-sociaal advocaten de deelname aan een kwaliteitstoets of kwaliteitszorgsysteem op te leggen. Ook de burger die zelf beschikt over de middelen om te voorzien in de behoefte aan rechtsbijstand heeft baat bij een objectief vastgestelde kwaliteitsstandaard van de commerciële advocatuur.

Het grootste deel van de advocatenkantoren heeft een zogenaamde gemengde praktijk. Dit betekent dat zowel aan gesubsidieerde als aan betalende klanten rechtsbijstand wordt verleend. Daardoor reiken de stimulerende en ondersteunende activiteiten van het SKIR automatisch verder dan alleen de gesubsidieerde rechtsbijstand.

De leden van de CDA-fractie missen het leggen van een verband tussen de doorhaling van de inschrijving van een advocaat bij een onbehoorlijke taakuitoefening en de mogelijkheden die het tuchtrecht, het strafrecht, het M&O-beleid alsmede het terugvorderen van een vergoeding bieden.

Deze leden wijzen er terecht op dat er meer mogelijkheden zijn om een advocaat die zijn werk niet zorgvuldig uitoefent, aan te pakken.

In artikel 17, tweede lid, is bepaald dat de inschrijving van de advocaat kan worden doorgehaald, indien bijvoorbeeld de rechtsbijstandverlening niet voldoet aan de eisen van doelmatigheid. In het onderhavige wetsvoorstel worden de mogelijkheden tot doorhaling uitgebreid. Zo wordt geregeld dat ook de inschrijving van de advocaat die herhaaldelijk onjuiste informatie heeft verstrekt kan worden doorgehaald. Het gevolg van doorhaling is dat de betrokken advocaat geen gesubsidieerde rechtsbijstand mag verlenen.

Bij een onbehoorlijke taakuitoefening kan ook het tuchtrecht worden ingezet. Daarvoor is vereist dat de handelwijze van de advocaat kan worden aangemerkt als een handelen of nalaten dat in strijd is met de zorg die hij als advocaat behoort te betrachten ten opzichte van zijn cliënt of als een handelen of nalaten dat een behoorlijk advocaat niet betaamt. Als sanctie kan de advocaat onder andere worden geschrapt van het tableau. Het betreft hier echter een schrapping van het advocatentableau en niet een doorhaling van de inschrijving bij de raad voor rechtsbijstand. Het is echter evident dat de advocaat die van het tableau is geschrapt niet meer bevoegd is om rechtsbijstand te verlenen (zie ook artikel 17, eerste lid).

Voor wat betreft de reikwijdte van het Strafrecht kan een advocaat strafrechtelijk worden vervolgd, indien hij een bepaald delict pleegt. Er zijn geen delicten die betrekking hebben op een onzorgvuldige uitoefening van de rechtsbijstandverlening. Daarvoor is het tuchtrecht. Wel kan gedacht worden aan bijvoorbeeld valsheid in geschrifte.

Voor wat betreft het M&O-beleid is er in de memorie van toelichting op gewezen dat de raden pas zullen overgaan tot doorhaling, indien minder vergaande sancties geen soelaas bieden. De raden zullen, indien zij constateren dat een advocaat onzorgvuldigheid handelt, de advocaat hierover benaderen en, indien noodzakelijk, waarschuwen. In de memorie van toelichting is ook aangegeven dat commissies in het leven zullen worden geroepen die zullen adviseren over toe te passen sancties. Daarbij kunnen de commissies ook rekening houden met de hiervoor aangehaalde mogelijkheden tot sanctionering. Hiermee wordt bijgedragen aan een zorgvuldige afhandeling van geconstateerde onzorgvuldigheden. De leden van de CDA-fractie wijzen ook terecht op de mogelijkheid tot terugvordering van ten onrechte verkregen vergoedingen.

De verstrekking van een vergoeding is een subsidie in de zin van de Algemene wet bestuursrecht. Daarop zijn dus de desbetreffende bepalingen van de Awb van toepassing. Deze bepalingen hebben ook betrekking op de terugvordering van ten onrechte verkregen subsidies.

De leden van de CDA-fractie krijgen de indruk dat zwaarder wordt getild aan M&O van de kant van de rechtzoekende die ten onrechte gesubsidieerde rechtsbijstand ontvangt dan van de kant van de advocaat die ten onterechte vergoedingen ontvangt.

Deze indruk wil ik wegnemen. Ik ben van mening dat al het nodige moet worden gedaan om misbruik en oneigenlijk gebruik van de voorziening tegen te gaan. In dit kader mag ten aanzien van de intensiteit van het M&O-beleid geen onderscheid worden gemaakt tussen de rechtzoekende en de rechtsbijstandverlener. Dit neemt uiteraard niet weg dat bij de uitvoering van het M&O-beleid telkens een goede balans moet worden gezocht tussen de omvang van de risico's en de effecten van het beleid in termen van kosten en bureaucratie.

De leden van de CDA-fractie geven aan dat zij hun indruk met betrekking tot de zwaarte die aan het M&O-beleid wordt toegekend hebben gebaseerd op een vergelijk tussen bepaalde delen uit het evaluatierapport en de memorie van toelichting bij onderdeel M van het onderhavige wetsvoorstel.

De aangehaalde passages uit het evaluatierapport hebben met name betrekking op het project VIValt. Dit project zal een zeer belangrijke bijdrage leveren aan het tegengaan van misbruik en oneigenlijk gebruik door de rechtzoekende. Niet ontkent kan worden dat er een risico is dat de rechtzoekende door eigen toedoen onterecht gesubsidieerde rechtsbijstand ontvangt. Het risico dat de rechtsbijstandverlener onterecht een vergoeding ontvangt is kleiner, aangezien de vergoeding is gebaseerd op een forfaitair stelsel.

De leden van de fractie van D66 vragen of het kwaliteitsvolgsysteem bij de stichtingen rechtsbijstand inmiddels is voltooid, en zo ja, hoe het oordeel luidt over het functioneren van het systeem.

De raden voor rechtsbijstand en de koepelorganisatie van de stichtingen rechtsbijstand, de Vereniging Rechtshulporganisaties Nederland, hebben in het kader van de afspraken met betrekking tot de nieuwe bekostigings-systematiek ook afspraken gemaakt ten aanzien van het kwaliteitsbeleid van de stichtingen rechtsbijstand. Een aantal raden heeft met de stichtingen rechtsbijstand in hun ressort concrete afspraken gemaakt over de wijze waarop bij die stichtingen de komende jaren invulling zal worden gegeven aan het kwaliteitsbeleid. Een algemeen kwaliteitsvolgsysteem is nog niet ingericht. De directeur van de raad voor rechtsbijstand 's-Hertogenbosch, portefeuillehouder van de raden voor rechtsbijstand met betrekking tot de stichtingen rechtsbijstand, voert op dit punt intensief overleg met de koepelorganisatie.

De koepelorganisatie participeert daarnaast in het, hierboven al gememoreerde, SKiR.

De leden van de D66-fractie wijzen op de aanbeveling van prof. Leeuw c.s. dat nu het beheer van de wet op orde is meer aandacht besteed dient te worden aan de kwaliteit en de toegankelijkheid van het stelsel. Deze leden vragen op welke wijze met het wetsvoorstel, anders dan door de onder onderdeel M gememoreerde maatregelen, wordt tegemoet gekomen aan deze aanbeveling.

In het rapport van prof. Leeuw c.s. wordt vastgesteld dat de wettelijke opdracht aan de raden ten aanzien van de kwaliteit en toegankelijkheid in de periode 1994 tot 1998 nog onvoldoende in uitvoeringsbeleid tot wasdom is gekomen. De kritiek behelst niet zozeer het gemis aan wettelijke instrumenten maar meer het feit dat onvoldoende gebruik wordt gemaakt van dan wel invulling wordt gegeven aan de mogelijkheden die de wettelijke instrumenten bieden. Hoewel in het rapport van prof. Leeuw c.s. het belang van het eerst op orde brengen van het beheer wordt onderschreven, wordt in het rapport aangegeven dat de tijd rijp wordt geacht

om met behoud van de geboekte resultaten de aandacht te verleggen naar de kwaliteit en de toegankelijkheid van de rechtsbijstandvoorziening. Uit de initiatieven die sedertdien door alle betrokkenen zijn ontplooid kan worden opgemaakt dat vanaf 1998 voornoemde aanbeveling daadwerkelijk is opgepakt. Ik noem op dit punt het kwaliteitsbeleid binnen de raden zelf, waarbij gedacht moet worden aan het opstarten van het VIValt-project, het uitvoeren van klanttevredenheidsonderzoeken alsmede de intercollegiale toetsing. Voorts wijs ik op de onderzoeken naar het aanbod van rechtsbijstandverleners, de kwaliteitsinitiatieven binnen de advocatuur, de toekomstverkenningen gefinancierde rechtsbijstand door het Verweij-Jonker Instituut, de versterking van de publieksfunctie bij de stichtingen en de verruiming van de financiële grens waarbinnen de rechtzoekende recht heeft op gesubsidieerde rechtsbijstand en de anti-cumulatiebepaling.

De vraag van de leden van de GroenLinks-fractie of het zorgvuldigheids-criterium in artikel 17, eerste lid, onder b, nader kan worden ingevuld, beantwoord ik ontkennend. Dit blijkt uit de voorbeelden in de memorie van toelichting, zoals het niet uitvoeren van meldingen die via de piketcentrale zijn doorgegeven en het niet in acht nemen van fatale termijnen. Deze voorbeelden zijn zo divers dat een nadere omschrijving niet goed is te geven. Uit de omschrijving blijkt echter dat een enkele onzorgvuldigheid onvoldoende is om tot doorhaling over te gaan. Vereist is immers dat aan de raad voor rechtsbijstand *genoegzaam* is gebleken dat de advocaat niet voldoet aan redelijkerwijs te stellen eisen van zorgvuldigheid. Daarmee wordt aangegeven dat een niet relevante onzorgvuldigheid onvoldoende is om tot doorhaling van de inschrijving over te gaan. Daar komt bij dat de raad er geen belang bij heeft om bij het minste of geringste tot doorhaling over te gaan. Het ligt voor de hand dat bij kleine misstappen de raad eerst minder vergaande sancties zal gebruiken. De commissie van advocaat-deskundigen die advies geven over te nemen sanctiebesluiten kan hier op toezien.

In voornoemd kader halen de leden van de GroenLinks-fractie aan dat in de memorie van toelichting melding wordt gemaakt van het feit dat de raden in de regel eerst zullen waarschuwen alvorens tot doorhaling over te gaan. Daarbij vragen zij zich af wat met «in de regel» wordt bedoeld. Niet uit te sluiten is dat een advocaat een dermate ernstige misstap begaat dat onmiddellijke doorhaling van de inschrijving voor de hand ligt. Tot op heden zijn daarvan geen voorbeelden bekend. Het is dan ook niet de verwachting dat dergelijke situaties in de toekomst vaak voor zullen komen.

Dezelfde leden stellen voor om de raad te verplichten om een afwijkend oordeel van de adviescommissie te motiveren.

De commissies geven een advies aan de raad. Dit advies is niet bindend. Het besluit tot doorhaling is een besluit in de zin van artikel 1:3, eerste lid, van de Awb. Dit houdt in dat het besluit moet worden gemotiveerd. Bovendien staat tegen dat besluit bezwaar en beroep open, zodat de betrokken advocaat voldoende rechtsbescherming geniet. Een nadere motiveringsplicht wat betreft een afwijking van een advies is niet nodig. Het ligt voor de hand dat in het kader van deze procedure het advies ter sprake zal komen.

De leden van de SP-fractie vragen in hoeveel gevallen rechtsbijstandverleners in de afgelopen jaren bij herhaling ernstig zijn tekortgeschoten in de naleving van de op hen rustende verplichtingen en welk percentage van het aantal afgegeven toevoegingen het betreft.

Tevens vragen deze leden of kan worden aangegeven waardoor deze problematiek wordt veroorzaakt en welke structurele maatregelen worden genomen om hieraan het hoofd te bieden.

Ik beschik niet over gegevens met betrekking tot de omvang van deze problematiek. De raden voor rechtsbijstand berichten mij echter dat in incidentele gevallen individuele advocaten herhaaldelijk en ernstig tekort schieten. Ik ben van mening dat de raad voor rechtsbijstand – ook wanneer het slechts incidenten betreft – voldoende instrumenten moet hebben om op te treden tegen deze advocaten. Uitschrijving is daarbij een uiterste middel. Uiteraard heeft de betreffende advocaat de gebruikelijke rechtsbescherming tegen deze beslissing van de raad voor rechtsbijstand. Bovendien zal de raad voor rechtsbijstand naar mijn stellige verwachting geen lichtvaardig gebruik maken van de nieuwe bevoegdheid. De mogelijke oorzaken voor dit herhaaldelijk ernstig tekort schieten zijn zeer divers. Het nemen van verdergaande structurele maatregelen is daarom moeilijk en niet aangewezen. Ik ben van mening dat door het voorgestelde artikel en in samenhang met het reguliere klacht- en tucht-recht voldoende waarborgen worden geboden.

De leden van de SP-fractie vragen of de kwaliteitseisen ook gelden voor advocaten die niet deelnemen aan het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand. In dit verband vragen deze leden ook of er klachten zijn met betrekking tot de kwaliteit van advocaten die niet deelnemen aan het stelsel.

Met betrekking tot de vraag of de kwaliteitseisen ook gelden voor advocaten die niet deelnemen aan het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand verwijs ik naar het antwoord dat ik de leden van de PvdA-fractie in dit kader heb gegeven. Ik beschik niet over gegevens met betrekking tot de kwaliteit van de dienstverlening buiten de sector van de gesubsidieerde rechtsbijstand.

O

Met de visie van de leden de PvdA-fractie dat het verlenen van rechtsbijstand aan slachtoffers ongeacht hun inkomen in strijd is met het algemene uitgangspunt dat de gesubsidieerde rechtsbijstand juist in het leven is geroepen om mensen met een mindere draagkracht van rechtsbijstand te verzekeren, kan ik instemmen.

Het is dan ook niet dit uitgangspunt dat ten grondslag heeft gelegen aan het voorstel om toe te staan dat een slachtoffer van een misdrijf, ongeacht zijn draagkracht, gedurende drie en een half uur een beroep mag doen op gesubsidieerde rechtsbijstand. Aan dit voorstel heeft het uitgangspunt van slachtofferzorg ten grondslag gelegen, inhoudende dat de gevolgen die een slachtoffer van een misdrijf ondervindt geminimaliseerd moeten worden. Overigens is deze vraag van de leden van PvdA-fractie aanleiding om de definitiebepaling van «rechtzoekende» aan te vullen. Nu staat rechtzoekende gedefinieerd als degene die op grond van onvoldoende financiële draagkracht aanspraak kan maken op rechtsbijstand, voorzover dat in deze wet en de daarop berustende bepalingen is geregeld. Voorgesteld wordt om deze bepaling aan te vullen opdat ook het verlenen van rechtsbijstand aan slachtoffers in de hier bedoelde zin onder de reikwijdte van het begrip «rechtzoekende» valt. Immers, zoals de leden van de PvdA-fractie aangeven, kunnen slachtoffers in een eenvoudige zaak kosteloze rechtsbijstand krijgen ongeacht hun inkomen.

Dezelfde leden signaleren dat door dit voorstel het gevaar bestaat dat andere zaken worden verdrongen waardoor de minder draagkrachtigen niet of te laat worden geholpen.

Dit gevaar acht ik niet aanwezig. Een rechtzoekende die op grond van de Wet op de rechtsbijstand recht heeft op gesubsidieerde rechtsbijstand en met een probleem bij een stichting rechtsbijstand komt, wordt geholpen. In elke zaak wordt beoordeeld of snel actie moet worden ondernomen. Sommige rechtzoekenden worden verwezen naar een advocaat. Minder urgente zaken kunnen even wachten.

De leden van de PvdA-fractie willen weten of de aanvrager van een toevoeging een verklaring over zijn financiële draagkracht moet overleggen, indien op voorhand vaststaat dat de draagkracht geen criterium zal zijn.

Ingeval van het verlenen van rechtsbijstand aan een slachtoffer wordt de draagkracht niet onderzocht, aangezien deze draagkracht niet van belang is. Overigens wordt in dit kader geen toevoeging verleend. Een slachtoffer heeft recht op drie en een half uur kosteloze rechtsbijstand door een stichting rechtsbijstand in het kader van de spreekuurvoorziening. Een spreekuur is gebonden aan een maximale tijd van drie en een half uur (artikel 1 van het Besluit verlengde spreekuurvoorziening). Er behoeft dus geen toevoeging te worden aangevraagd. Een ieder ontvangt in dit kader rechtsbijstand ongeacht zijn draagkracht. Een eigen bijdrage is niet verschuldigd. In alle andere gevallen, dus in het geval de rechtsbijstand meer dan drie en een half uur gaat duren, is de draagkracht van belang voor het vaststellen van de eigen bijdrage.

Voor het antwoord op de vraag van de leden van de PvdA-fractie met betrekking tot de ontvlechting van de betalende praktijk verwijs ik naar het antwoord dat ik op deze vraag heb gegeven in het algemeen deel.

De leden van de PvdA-fractie vragen in samenhang met de kamervragen van het lid van Oven een reactie op het artikel van mr. dr. J. Boksem en mr. T. van der Groot in het blad «Trema 2000» met betrekking tot het beleid inzake artikel 591a van het Wetboek van Strafvordering. Tevens vragen deze leden om maatregelen te nemen die moeten leiden tot meer uniformiteit ten aanzien van artikel 591a van het Wetboek van Strafvordering.

Naar aanleiding van de motie van het Kamerlid van Oven c.s. met betrekking tot deze problematiek heb ik onderzocht of deze problematiek kan worden opgelost door wijziging van de Wet op de rechtsbijstand. Dit blijkt om meerdere redenen niet mogelijk. Gesubsidieerde rechtsbijstand is een subsidie aan de rechtsbijstandverlener. Degene van wie de aanvraag om subsidie is gehonoreerd heeft te allen tijde het recht af te zien van het gebruik van het recht op subsidie. In voorkomend geval kan ook worden afgezien van een reeds ontvangen subsidie. Vanzelfsprekend dienen in dit geval reeds ontvangen subsidiegelden te worden terugbetaald aan de subsidieverstrekker. Ik acht het daarnaast ook vanuit principiële oogpunt bezien moeilijk verdedigbaar dat afhankelijk van de vraag of iemand recht heeft op gesubsidieerde rechtsbijstand een andere uitleg wordt gegeven aan artikel 591a van het Wetboek van Strafvordering. Ik zal een werkgroep opdracht geven mij op korte termijn te adviseren met betrekking tot een uniforme regeling ten aanzien van de schadeloosstelling. Ik zal u vervolgens mijn standpunt mededelen.

De leden van de CDA-fractie vragen waarom is gekozen voor een duur van drie en een half uur kosteloze rechtsbijstand.

In een notitie behorende bij het advies van de commissie Slachtofferzorg inzake de financiële drempel voor slachtoffers bij hun beroep op rechtsbijstand door een bureau rechtshulp, is vermeld dat het merendeel van de zaken met schade eenvoudig zijn, de schade niet al te hoog is en de tijdsinvestering voor rechtsbijstand relatief beperkt is. In het rapport wordt vermeld dat de bureau's voor rechtshulp hebben aangegeven dat het merendeel van de zaken waarbij een beroep op hun wordt gedaan binnen de gratis consultatietijd van dertig minuten kan worden afgedaan. Voorts wordt in het rapport aangegeven dat het behandelen van een zaak tot en met de voeging in de strafzaak meestal binnen de drie en een half uur blijft. Bij de keuze voor de tijd gedurende welke gesubsidieerde rechtsbijstand wordt verleend is bij die praktijkervaring aangesloten.

Ook zouden de leden van de CDA-fractie graag vernemen waarom het verlenen van meer dan drie en een half uur kosteloze rechtsbijstand niet meer in overeenstemming is te brengen met het uitgangspunt van slachtofferzorg dat slachtoffers in het algemeen zo min mogelijk nadeel van de gevolgen van strafbare feiten dienen te ondervinden. Het doel van de Wet van 23 december 1992 tot aanvulling van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering, de Wet voorlopige regeling schadefonds geweldsmisdrijven en andere wetten met voorzieningen ten behoeve van slachtoffers van strafbare feiten, de zogenaamde Wet Terwee (Stb. 1993, 29) was om het slachtoffer van een delict de mogelijkheid te bieden om op een relatief eenvoudige wijze zijn schade die als gevolg van dat delict is ontstaan te verhalen. Daartoe kan het slachtoffer zich in de fase van het voorbereidend onderzoek voegen in het strafproces voorzover zijn vordering op de dader eenvoudig te bewijzen is. Complexe civiele vorderingen moeten aan de burgerlijke rechter worden voorgelegd. Met deze opzet wordt recht gedaan aan het accessoire karakter van de civiele vordering. De civiele vordering is ondergeschikt aan de strafvordering zodat de behandeling ervan niet ten koste mag gaan van een zorgvuldige behandeling van de strafzaak (zie Kamerstukken II 1989/90, 21 345, nr. 3, blz. 9). Bij de keuze tot het verlenen van kosteloze rechtsbijstand is bij dit systeem aangesloten. Op grond van de uitgangspunten van de Wet Terwee kan worden geconcludeerd dat het verlenen van rechtsbijstand aan slachtoffers vaak betrekking heeft op een eenvoudige zaak. In de praktijk is gebleken dat de verlening van rechtsbijstand in die zaken bijna nooit de drie en een half uur overstijgt. Gelet op het bovenstaande ben ik van mening dat een verdergaande verlening van kosteloze rechtsbijstand in beginsel niet meer in overeenstemming is te brengen met het uitgangspunt van slachtofferzorg. De slachtofferzorg dient immers beschouwd te worden als een eerstelijnsvoorziening. Zodra de vordering niet meer als eenvoudig is aan te merken zal de rechtzoekende niet alleen zijn vordering aan de burgerlijke rechter dienen voor te leggen, maar ook voor een beroep op de gesubsidieerde rechtsbijstand moeten voldoen aan de normen van de Wet op de rechtsbijstand.

Naar aanleiding van de motie De Graaf (Kamerstukken II 2000/01, 27 400, nr. 26), waarin wordt opgeroepen om slachtoffers van ernstige misdrijven altijd een gratis advocaat ter beschikking te stellen, heeft de Minister van Justitie in een brief van 30 oktober 2000 (Kamerstukken II 2000/01, 27 400 en 27 400 VI, nr. 33, blz. 3 e.v.) toegezegd om te onderzoeken of onder bepaalde voorwaarden die slachtoffers in aanmerking zouden moeten kunnen komen voor gesubsidieerde rechtsbijstand zonder oplegging van een eigen bijdrage. Daarbij heeft de minister aangegeven dat dit alleen gerechtvaardigd is in de gevallen waarin het niet redelijk is dat het slachtoffer voor de kosten van rechtsbijstand moet opdraaien en hij die kosten niet op de dader kan verhalen. Aangegeven is dat van een dergelijke rechtvaardiging kan worden gesproken ingeval van zeden- en geweldsmisdrijven. De gevolgen van deze misdrijven voor het slachtoffer grijpen immers veelal vergaand in in de persoonlijke levenssfeer. Met het oog op deze toezegging wordt in de nota van wijziging bij het onderhavige wetsvoorstel een voorstel gedaan met betrekking tot de uitbreiding van de gratis rechtsbijstand voor slachtoffers van zeden- en geweldsmisdrijven. De minister heeft in de eerder genoemde brief aangegeven dat nog moet worden onderzocht of, en zo ja, op welke wijze, de kosten voor deze uitbreidingsmogelijkheden kunnen worden gefinancierd. Op dit moment is dat nog niet duidelijk. Daarom wordt bij nota van wijziging een aparte inwerkingtredingsbepaling voor dit voorstel opgenomen.

Met het bovenstaande ben ik ook ingegaan op een vraag van dezelfde leden of de grens van drie en een half uur niet arbitrair is en dat deze

grens geenszins recht behoeft de doen aan de gecompliceerdheid en de ernst van zich voordoende gevallen.

Het is niet zo, zoals de leden van de CDA-fractie veronderstellen, dat de grens van drie en een half uur is gekozen uitsluitend omwille van budgettaire redenen. Natuurlijk ontken ik niet dat budgettaire redenen ook een rol hebben gespeeld. Het is immers in het algemeen vanzelfsprekend dat aan het treffen van extra voorzieningen een financiële grens moet worden gesteld. Daarbij is, zoals ik hierboven heb aangegeven, aangesloten bij het uitgangspunt van slachtofferhulp.

Op de vraag van dezelfde leden of enige nuancering kan worden aangebracht in de tijd gedurende welke kosteloze rechtsbijstand kan worden verleend moet ik, gelet op bovenstaande uiteenzetting, ontkennend antwoorden.

De leden van de D66-fractie willen weten waarom in afwijking van het oordeel van de Commissie slachtofferzorg, wordt gemeend dat het gedurende meer dan drie en een half uur verlenen van kosteloze rechtsbijstand niet meer in overeenstemming is met het uitgangspunt dat slachtoffers in het algemeen zo min mogelijk nadeel van de gevolgen van een strafbaar feit dienen te ondervinden.

Ook de Commissie slachtofferzorg onderschrijft een begrenzing in tijd. Ik citeer de commissie. «Door de kosteloze rechtshulp te beperken tot en met de voegingprocedure blijft de nadruk liggen op de eenvoudige zaken en op de eerstelijnsvoorziening en is er daarmee helderheid over de grenzen van de gratis voorziening. Ook de beperking in tijd, tot een maximum van drie en een half uur, onderschrijft de commissie. Ze adviseert u echter om daaraan «in beginsel» toe te voegen, om te voorkomen dat een zaak die meer tijd blijkt te vergen dan verwacht (bijv. omdat de zaak wordt verdaagd buiten toedoen van het slachtoffer) midden in het proces moet worden afgebroken.»

Zoals ik hierboven heb uiteengezet hecht ik eraan aan te sluiten bij de uitgangspunten van het systeem van de Wet Terwee. Ook de commissie stelt voor daarbij aan te sluiten. Het voorbeeld dat de commissie aanhaalt om aan te geven dat er gevallen zijn waarin ondanks overschrijding van de tijdslimiet toch kosteloze rechtsbijstand verleend zou moeten worden heeft naar mijn mening geen invloed op de tijd gedurende welke kosteloze rechtsbijstand mag worden verleend. Indien de zaak wordt verdaagd, wordt immers tot het moment waarop de zaak wordt voortgezet geen rechtsbijstand verleend. Het gaat immers om een eenvoudige zaak. Voor het overige verwijs ik naar de antwoorden die hierboven zijn gegeven op soortgelijke vragen van de leden van de PvdA en CDA-fractie en naar mijn voorstel tot uitbreiding van de gratis rechtsbijstand in zeden- en geweldsmisdrijven op grond van de motie De Graaf.

Hetzelfde geldt voor de vraag van de leden van de GroenLinks-fractie.

S

De leden van de CDA-fractie vragen of zij ervan uit kunnen gaan dat het schrappen van de laatste volzin van het tweede lid van artikel 24 van de Wet op rechtsbijstand geen negatieve gevolgen heeft. Daarin wordt bepaald dat het verzoek om een toevoeging wordt gedaan op een daartoe voorgeschreven formulier. Deze leden vragen in dit verband of het schrappen van deze bepaling niet kan leiden tot het hanteren van meerdere typen aanvraagformulieren hetgeen aanleiding zou kunnen geven tot verwarring.

De aanvraag om verlening van een toevoeging dient te geschieden conform de bepalingen van de Algemene wet bestuursrecht. De voorwaarden waaraan die aanvraag wordt beoordeeld zijn landelijk uniform. Voorzover verschillen kunnen optreden zijn deze marginaal. Daarnaast beogen de raden voor rechtsbijstand op de terreinen waar zij beleids-

ruimte genieten de invulling van deze beleidsvrijheid te harmoniseren. Dit heeft mede te maken met het feit dat de raden werken met hetzelfde geautomatiseerde systeem. Het schrappen van de tweede volzin van artikel 24, tweede lid, zal daarom naar mijn mening geen negatieve gevolgen voor de rechtzoekende en de rechtsbijstandverlener hebben, maar draagt daarentegen wel bij aan de terugdringing van de bureaucratie tussen bestuurslagen.

X

De leden van de CDA-fractie willen graag weten waarom niet is geregeld dat niet alleen de minvermogende rechtzoekende een afschrift van de beslissing inzake de toevoeging krijgt, maar dat, bijvoorbeeld, tevens de toegevoegde advocaat hiervan een exemplaar ontvangt.

De aanvraag om een toevoeging is feitelijk één aanvraag, maar juridisch zijn het twee aanvragen. Enerzijds betreft het een aanvraag tot het verkrijgen van rechtsbijstand. Anderzijds is de aanvraag een subsidieaanvraag om verlening van een vergoeding. Het voorstel tot wijziging van artikel 24, tweede lid, verwoordt deze beide aanvragen beter dan voorheen. De raad beslist op beide aanvragen in één keer. Zowel de rechtzoekende als de rechtsbijstandverlener ontvangen een besluit van de raad voor rechtsbijstand. Feitelijk gaat het om één besluit waarvan zowel de rechtzoekende als de rechtsbijstandverlener een exemplaar ontvangen. De advocaat beschikt dus al snel over een toevoeging voor zijn dossier en is dus te allen tijde in staat om een afschrift daarvan aan de rechter over te leggen. Het is dan ook niet nodig om, zoals de leden van de CDA-fractie voorstellen, periodiek een lijst met genomen beslissingen inzake toevoegingen aan alle rechtbanken te zenden. Daarmee zouden zowel de raden als de gerechtelijke instanties onnodig worden belast. Bij de behandeling van een zaak zou telkens deze lijst moeten worden nagekeken. Voor de advocaat is het in wezen een kleine moeite om een afschrift van zijn toevoeging over te leggen. Ik sluit overigens niet uit dat op termijn het mogelijk wordt dat interactieve gegevensuitwisseling tussen raden en rechterlijke instanties de huidige procedure gaat vervangen.

Anders dan de leden van de CDA-fractie, ben ik niet van mening dat de minvermogenden, meestal niet juridisch geschoold, onterecht slachtoffer worden van het niet overleggen van een afschrift van de toevoeging. Indien de advocaat geen afschrift van de toevoeging overlegt, wordt zijn vergoeding verminderd indien de rechter die niet weet dat op toevogebasis wordt geprocedeerd, artikel 57b van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering of artikel 8:75 van de Awb niet toepast. De rechtzoekende wordt niet gedupeerd. De advocaat heeft immers geen titel om de proceskosten die overeenkomstig het vonnis aan de rechtzoekende zijn toegerekend te verhalen. De sanctiebevoegdheid is derhalve juist gericht tegen rechtsbijstandverleners die juridisch zijn geschoold.

Y

De leden van de CDA-fractie vragen om een nadere toelichting bij de constatering dat artikel 31, tweede lid, overbodig zou zijn.

Thans bepaalt het tweede lid dat een voorwaardelijke toevoeging wordt verleend, indien het verzoek om een toevoeging betrekking heeft op rechtsbijstand ter zake van echtscheiding of ontbinding van het geregistreerd partnerschap. Er wordt een definitieve toevoeging verleend, indien aanstonds blijkt dat beide partijen voor een toevoeging in aanmerking komen. In de praktijk is gebleken dat bij het beoordelen van deze criteria een mogelijk te verwachten wijziging van de financiële situatie bij één of beide partners de enige reden is om een voorwaardelijke toevoeging te verstrekken. Dit financiële belang is reeds geregeld in het eerste lid. Voorgesteld wordt om ook de afgifte van de voorwaardelijke toevoeging in

scheidingszaken aan te laten sluiten bij dat financiële belang. De rechtzoekende ondervindt daarvan geen nadeel. Wel verdwijnt overbodige regelgeving. Dezelfde leden vragen wat wordt verstaan onder liquide middelen in artikel 33, tweede lid.

Het begrip financiële draagkracht heeft betrekking op het inkomen en het vermogen van de rechtzoekende. Onder inkomen valt niet alleen het salaris, maar ook een uitkering of alimentatie. Indien een rechtzoekende in het kader van een boedelscheiding andere liquide middelen ontvangt, kan zijn vermogen enorm toenemen. Gedacht kan worden aan een boedelscheiding of een erfenis. Het is redelijk dat ook de financiële middelen die de rechtzoekende naar aanleiding van een procedure ontvangt worden betrokken bij de vraag of de rechtzoekende in aanmerking komt voor een toevoeging. Daarbij gaat het overigens niet uitsluitend om de gelden waarover de rechtzoekende direct kan beschikken, maar ook om bezittingen die relatief eenvoudig te gelde zijn te maken. Te denken valt aan degene die op grond van een boedelscheiding niet een bedrag gelijk aan de helft van de waarde van het huis ontvangt, maar het huis als zodanig. Overigens wordt in een dergelijk geval met dit huis uitsluitend rekening gehouden op grond van artikel 9, derde lid, onder a, van het Besluit draagkrachtcriteria rechtsbijstand.

AA

De leden van de CDA-fractie missen een link tussen Artikel I, onderdeel AA en het strafrecht, het M&O-beleid en het invorderingsbeleid.

De vraag van deze leden heeft, als ik het goed begrijp, betrekking op het vorderen van een bedrag ter hoogte van de verstrekte vergoeding van de rechtzoekende in het geval hij onjuiste of onvolledige gegevens heeft verstrekt in het kader van de aanvraag om een toevoeging.

In die zin is er een link met het strafrecht dat de rechtzoekende door verkeerde informatie te verstrekken valsheid in geschrifte pleegt. Daarvoor kan betrokkene op grond van artikel 225 van het Wetboek van Strafrecht worden gestraft.

Voor wat betreft het M&O-beleid kan worden aangegeven dat de bureaus rechtsbijstandvoorziening de verstrekte informatie controleren. Een eerste controle vindt overigens plaats bij de gemeente, die de verklaring omtrent inkomen en vermogen moet afgeven. Vervolgens kunnen de bureaus op grond van artikel 25, tweede lid, informatie opvragen bij de Rijksbelastingdienst, de Sociale Verzekeringsbank, het Landelijk instituut sociale verzekeringen, de gemeentelijke sociale dienst en de afdeling bevolking van de gemeente. Maar het spreekt naar mijn mening voor zich dat ook van de rechtzoekende verwacht mag worden dat hij de juiste gegevens verstrekt. Voorgesteld wordt om de raad de mogelijkheid te geven om een bedrag ter hoogte van de verstrekte vergoeding van de rechtzoekende te vorderen, indien laatstgenoemde onjuiste of onvolledige gegevens heeft verstrekt. Dit kan echter alleen als hiermee niet al rekening is gehouden in het kader van de verlening van de vergoeding aan de advocaat.

Indien een advocaat bewust onjuiste of onvolledige gegevens heeft doorgegeven is niet uitgesloten dat hij daar tuchtrechtelijk voor wordt aangepakt. Hij handelt immers niet als een goed advocaat betaamt. Overigens pleegt in een dergelijk geval ook de advocaat valsheid in geschrifte. Het spreekt voor zich dat een onterecht verstrekte vergoeding van de advocaat zal worden teruggevorderd.

Met de leden van de CDA-fractie ben ik van mening dat een bepaalde situatie op verschillende wijze kan worden aangepakt. Het is echter uit een oogpunt van wetgevingsbeleid niet gebruikelijk om in een wet naar al die mogelijkheden te verwijzen.

De vraag van de leden van de D66-fractie of het voor een rechtsbijstandverlener altijd duidelijk is of een toevoeging onder het bereik van een

reeds eerder verleende toevoeging valt, kan bevestigend worden beantwoord. In de praktijk is dit altijd duidelijk. Als voorbeeld kan worden genoemd het geval waarin een rechtzoekende zijn huurprijs opschort omdat het achterstallig onderhoud van zijn gehuurde woning door de verhuurder niet wordt uitgevoerd. Indien de rechtzoekende een toevoeging heeft gevraagd met betrekking tot dat onderhoudsprobleem valt onder het bereik van diezelfde toevoeging de opschorting van de huurprijs. Ook zou bij voorbeeld onder die toevoeging vallen een verzoek om vermindering van de huurprijs vanwege slecht onderhoud. Bij het beoordelen of een zaak onder hetzelfde bereik van een reeds afgegeven toevoeging valt gaat het erom dat de zaak een onlosmakelijke band heeft met de zaak waarvoor een toevoeging is verstrekt.

De leden van de D66-fractie willen weten of artikel 33, tweede lid, precies dezelfde rechtsbescherming biedt als artikel 4:8 en 4:12, tweede lid, onder c van de Awb.

In artikel 33, tweede lid, is bepaald dat de verzoeker wordt gehoord of althans behoorlijk opgeroepen alvorens het bureau beslist tot wijziging, beëindiging of intrekking van de toevoeging. Voorts wordt in dat artikel bepaald dat de beslissing schriftelijk onder opgave van redenen wordt medegedeeld. In artikel 4:8 Awb wordt bepaald dat een bestuursorgaan een beschikking waartegen een belanghebbende die de beschikking niet heeft aangevraagd naar verwachting bedenkingen zal hebben, slechts geeft nadat het die belanghebbende in de gelegenheid heeft gesteld zijn zienswijze naar voren te brengen, indien de beschikking zou steunen op gegevens over feiten en belangen die de belanghebbende betreffen en de gegevens niet door de belanghebbende zelf ter zake zijn verstrekt.

In het onderhavige geval betreft het een situatie waarin de rechtzoekende niet om een beschikking vraagt. De raad voor rechtsbijstand beslist immers zelfstandig tot wijziging, beëindiging of intrekking van de toevoeging. De rechtzoekende is in alle gevallen belanghebbende bij een dergelijk besluit. Het ligt in de rede dat de rechtzoekende bedenkingen zal hebben tegen het nemen van een besluit tot wijziging, beëindiging of intrekking van de toevoeging. De rechtzoekende heeft immers belang bij de toevoeging zoals die is afgegeven. De gevallen waarin de raad kan overgaan tot wijziging, beëindiging of intrekking van de toevoeging betreffen allemaal gevallen waarin de beslissing wordt genomen op grond van gegevens die niet door de rechtzoekende zijn verstrekt. Artikel 4:8 biedt dus dezelfde rechtsbescherming als artikel 33, tweede lid.

Op grond van artikel 4:12, eerste lid, van de Awb kan van het horen worden afgezien, indien de beschikking betrekking heeft op het vaststellen van een financiële verplichting. Dit kan op grond van artikel 4:12, tweede lid, onder c, van de Awb echter niet, indien de beschikking gevolgen heeft voor de vergoeding van de advocaat. Het gevolg is dat de rechtzoekende in alle gevallen als bedoeld in artikel 33 in de gelegenheid wordt gesteld om zijn mening kenbaar te maken.

De leden van de D66-fractie vragen of ook van de rechtzoekende die niet opzettelijk onjuiste of onvolledig gegevens heeft verstrekt het bedrag ter hoogte van de aan de rechtsbijstandverlener verstrekte of te verstrekken vergoeding kan worden gevorderd.

Indien aannemelijk is dat de rechtzoekende niet opzettelijk onjuiste of onvolledige gegevens heeft verstrekt kan de raad het bedrag ter hoogte van de vergoeding van de rechtzoekende vorderen. Er is gekozen voor een discretionaire bevoegdheid van de raad op dit punt. De raad kan dan per geval bepalen of het bedrag wordt gevorderd. Voorstelbaar is dat de raad, gelet op het concrete geval, ervoor kiest om een deel te vorderen. Dit zal aan de orde kunnen zijn in het door de leden van de D66-fractie geschetste geval inzake het niet opzettelijk verstrekken van onjuiste of onvolledige gegevens.

Met het bovenstaande ben ik tevens ingegaan op de vraag van de dezelfde leden met betrekking tot de rol die de draagkracht bij het vorderen van het bedrag kan spelen.

DD

De leden van de D66-fractie vragen of – met name gezien het uitgangspunt dat de kosten die worden gemaakt door een andere wijze van berekening van de vergoeding binnen de ter beschikking staande begrotingsmiddelen moeten worden opgevangen – kan worden bereikt dat zaken die een meer dan gemiddelde tijdsbesteding vergen of aan kantoren die een meer dan gemiddelde kwaliteit leveren een hogere vergoeding zal worden toegekend.

Tevens vragen deze leden of het toekennen van een hogere vergoeding in deze situaties ten koste zal gaan van de vergoeding in andere zaken. De leden van de D66-fractie vragen verder of een verruiming van de begroting voor de gesubsidieerde rechtsbijstand in dit verband is aangewezen. Met het voorstel tot regeling van het bedrag van de vergoeding en de wijze waarop dit bedrag wordt bepaald in artikel 47, vijfde lid, is beoogd een betere wettelijke grondslag vast te leggen voor de subsidiëring van de rechtsbijstandverleners. Dit is met name van belang voor de verdere invulling van artikel 39 van het Besluit vergoedingen rechtsbijstand 2000, waarin de grondslag is gelegd voor de vergoedingsarrangementen. Daarnaast wordt eveneens bepaald ten aanzien van welke onderwerpen met betrekking tot de vergoeding nadere regels kunnen worden gesteld. Het uitgangspunt voor de berekening van de vergoeding in het Besluit vergoedingen rechtsbijstand 2000 is de gemiddelde tijdsbesteding in een bepaald soort zaken. Dit betekent dat een advocaat met een doorsnee praktijk gemiddeld genomen alle gewerkte juridische uren vergoed krijgt. Indien een advocaat echter bovengemiddeld veel zware en daarmee tijdsintensieve zaken moet behandelen, is het mogelijk dat het uitgangspunt voor het vergoedingsbesluit onvoldoende tot gelding komt. De raad voor rechtsbijstand kan met een dergelijke advocaat een arrangement overeenkomen. Op dit moment onderzoekt een werkgroep waaraan de raden voor rechtsbijstand, de Nederlandse orde van advocaten en het Ministerie van Justitie deelnemen, de randvoorwaarden die gesteld moeten worden aan de invulling van de vergoedingsarrangementen.

De raden voor rechtsbijstand hebben een – zij het beperkt – budget voor de bekostiging van de vergoedingsarrangementen. De afwijkende vergoeding in het kader van de vergoedingsarrangementen zijn daarom niet van invloed ten aanzien van de overige vergoedingen. Daarbij wijs ik erop dat de afspraken in het kader van een vergoedingsarrangement steeds de uitzondering vormen op de hoofdregel, zoals vastgelegd in het Besluit vergoedingen rechtsbijstand 2000. De kosten verbonden met de vergoedingsarrangementen zijn daarom altijd beperkt van omvang.

De leden van de fractie van GroenLinks juichen de mogelijkheid tot het verstrekken van ruimere vergoedingen aan gespecialiseerde advocaten toe. Zij vragen in dit verband echter of de raden voor rechtsbijstand in dit kader geen al te grote beoordelingsvrijheid krijgen. Zij vragen of het in het kader van rechtszekerheid en gelijke behandeling niet beter is om deze regels op landelijk niveau in te vullen.

Elke raad voor rechtsbijstand heeft de bevoegdheid vergoedingsarrangementen overeen te komen met rechtsbijstandverleners. De raden voor rechtsbijstand streven in principe naar een zo groot mogelijke uniforme aanpak. Het beleid ten aanzien van het gebruik van het vergoedingsarrangement dient te worden vastgelegd in het jaarplan van de raad voor rechtsbijstand. Het jaarplan behoeft goedkeuring van de Minister van Justitie. Op deze wijze kan enerzijds worden voorkomen dat de raden voor

rechtsbijstand een te grote beoordelingsvrijheid nemen en anderzijds worden toegezien op een zo uniform mogelijke landelijke invulling van het beleid.

De leden van de SP-fractie vragen of bij de vergoeding van de reiskosten uitgegaan wordt van forfaitaire bedragen of dat de werkelijk gemaakte kosten het uitgangspunt vormen.

De regeling met betrekking tot de vergoeding van de reiskosten en het tijdverlet is vastgelegd in de artikelen 24 en 25 van het Besluit vergoedingen rechtsbijstand 2000. Voor het reizen ten behoeve van de verlening van rechtsbijstand wordt, uitgaande van de totale afstand die is afgelegd bij reizen naar de zitting en naar rechtzoekenden wier vrijheid is ontnomen of beperkt, per volle gereisde 60 kilometer een halve punt toegekend. Ervan uitgaande dat in een uur gemiddeld 60 kilometer kan worden gereisd, ontvangt de rechtsbijstandverlener voor de reistijd een halve punt per gereisde volle 60 kilometer. De gemaakte kosten worden geacht te zijn verdisconteerd in de forfaitaire vergoeding. Behalve het reistijdverlet ontvangt de advocaat ook een vergoeding voor gemaakte reiskosten. Deze worden vergoed op grond van het Reisbesluit binnenland. De rechtsbijstandverlener ontvangt per kilometer een vaste vergoeding.

De leden van de SP-fractie vragen naar de invulling van de «objectieve kwaliteitsnormen» die ten grondslag worden gelegd aan deze bepaling. Deze leden vragen ook of advocaten die een kwalitatief matige prestatie leveren een lagere vergoeding ontvangen.

Artikel 39 van het Besluit vergoedingen rechtsbijstand 2000 biedt de raad voor rechtsbijstand de bevoegdheid met een advocaat een vergoedingsarrangement overeen te komen. In artikel 37 wordt de wettelijke grondslag voor de vergoedingsarrangementen nader ingevuld. De raad voor rechtsbijstand heeft met betrekking tot de vergoedingsarrangementen een zekere beleidsruimte. De invulling van de beleidsruimte dient te geschieden op basis van objectieve criteria. Momenteel onderzoekt een werkgroep waarin de Nederlandse orde van advocaten, de Vereniging Rechtshulporganisaties Nederland, de raden voor rechtsbijstand en het Ministerie van Justitie participeren de randvoorwaarden waaraan de objectieve kwaliteitscriteria moeten voldoen. De raad voor rechtsbijstand moet het beleid met betrekking tot arrangementen neerleggen in het jaarplan.

Het gehele kwaliteitsbeleid richt zich op het bevorderen en stimuleren van kwalitatief hoogwaardige dienstverlening. Het instrumentarium van het vergoedingsarrangement biedt de raad voor rechtsbijstand de mogelijkheid in specifieke omstandigheden met advocaten een arrangement overeen te komen. Dit kan van belang zijn omdat de mogelijkheid bestaat dat op grond van een bovengemiddeld aantal zware en dus waarschijnlijk tijdsintensieve zaken de vergoedingsystematiek van het Besluit vergoedingen rechtsbijstand 2000 onvoldoende recht doet aan de tijdsinvestering van de advocaat.

Op termijn acht ik het wenselijk dat de raden voor rechtsbijstand met behulp van de inschrijfvoorwaarden kwalitatief ondermaats presterende advocaten uit zullen sluiten van het stelsel.

De leden van de SP-fractie vragen of het toekennen van een gegarandeerde hoeveelheid toevoegingen leidt tot de vermindering van de bureaucratische belasting van de advocatuur.

De raden voor rechtsbijstand onderzoeken op welke wijze de administratieve belasting voor de advocatuur verminderd kan worden. Ook met advocaten die veel toevoegingen doen is het denkbaar dat de raad voor rechtsbijstand een speciaal vergoedingsarrangement overeenkomt. Dit kan zich vertalen in speciale procedureafspraken gericht op vermindering van de administratieve belasting waardoor de advocaten relatief minder

tijd met deze zaken bezig zijn. Ook is het denkbaar dat afspraken met betrekking tot het aantal zaken dat de advocaat krijgt worden overeengekomen.

Tevens vragen dezelfde leden of de kantoren die veel toevoegingszaken behandelen in dit verband ook de bevoegdheid krijgen om te bepalen of een zaak in aanmerking komt voor een voorlopige toevoeging.

De toevoeging wordt verstrekt door de raad voor rechtsbijstand. In spoedeisende zaken kan een voorlopige toevoeging worden verstrekt. Ik sta niet bij voorbaat negatief ten opzichte van de vraag of advocaten onder bepaalde omstandigheden de bevoegdheid moeten krijgen zelf te oordelen over de afgifte van een voorlopige toevoeging. Ik ben echter van mening dat deze problematiek zeer zorgvuldig moet worden onderzocht. De hier bedoelde problematiek is nauw verbonden met de beoogde veranderingen in het kader van VIValt. Ik zal deze kwestie daarbij dan ook betrekken.

EE

De leden van de CDA-fractie willen weten hoe invulling wordt gegeven aan het subsidieplafond voor de activiteiten waarvoor subsidie wordt verstrekt.

Het subsidieplafond heeft tot doel de subsidie-uitgaven beheersbaar te houden. Met de regeling wordt beoogd dat geen subsidie meer behoeft te worden verstrekt, indien het maximale bedrag dat voor de bijzondere doeleinden of projecten is gereserveerd is uitgegeven. Het toekennen van deze specifieke subsidies kan geschieden op grond van de volgorde van ontvangst van de subsidieaanvragen. Ook kan het subsidiegeld worden verdeeld op basis van een vergelijking van hun geschiktheid om bij te dragen aan de doelstellingen van de subsidie. Het zal van het soort subsidieaanvraag afhangen welke verdeelsleutel wordt gebruikt. Aangezien dit voor de aanvang van een subsidietijdvak inzichtelijk moet zijn, moet de raad tijdig regels opstellen waaruit blijkt in welke gevallen welke verdeelsleutel wordt gehanteerd. Daarnaast moet de raad vooraf inzichtelijk maken welke criteria worden gebruikt voor de toewijzing van subsidie. Opdat duidelijk is hoeveel geld er is te besteden, wordt voorgesteld om aan het vierde lid van artikel 37b, onderdeel f, toe te voegen over welk tijdval dit geld beschikbaar is. Daarmee wordt beter aangesloten bij de definitie van subsidieplafond in artikel 4:22 van de Awb, waarin is bepaald dat onder subsidieplafond wordt verstaan het bedrag dat gedurende een bepaald tijdvak ten hoogste beschikbaar is voor de verstrekking van subsidies.

De leden van de CDA-fractie vonden de voorgestelde regeling in artikel 37a niet zonder meer redelijk. Daarin is bepaald dat aan een advocaat geen vergoeding wordt verstrekt, wanneer die advocaat een dienstbetrekking heeft bij een rechtspersoon die een gehele of gedeeltelijke geldelijke bijdrage ontvangt voor de verlening van rechtskundige diensten en voorzover de door de advocaat verleende rechtsbijstand kan worden aangemerkt als een rechtskundige dienst waarvoor een geldelijke bijdrage is ontvangen. Deze leden stelden voor om de vergoeding voor de verleende rechtsbijstand mede te laten samenhangen met de hoogte van de geldelijke bijdrage die de advocaat anderszins in dienst van de rechtspersoon heeft ontvangen. Daarbij geven deze leden aan dat het rechtvaardiger is om te bepalen dat een advocaat voor het verlenen van rechtsbijstand binnen de kaders van de Wet op de rechtsbijstand geen hogere vergoeding mag ontvangen dan het wettelijk vastgestelde uurtarief en dat eventuele inkomsten uit andere bronnen hierop in mindering zullen worden gebracht.

Het is in strijd met het doel van de Wet op de rechtsbijstand om degenen die reeds een vergoeding hebben ontvangen voor de verlening van rechtsbijstand ook nog een vergoeding toe te kennen op basis van de Wet

op de rechtsbijstand. Indien de potentiële rechtzoekende een voorziening heeft getroffen om van rechtskundige bijstand gebruik te kunnen maken is de advocaat die in dit kader rechtshulp verleent van gesubsidieerde rechtsbijstand uitgesloten. De Wet op de rechtsbijstand heeft immers niet tot doel commerciële organisaties te ondersteunen. Gesteld dat een rechtzoekende zich heeft verzekerd voor de verlening van rechtsbijstand, is voor die dienst reeds betaald indien de rechtshulp wordt ingeroepen. Ook is het niet de bedoeling dat de overheid bijdraagt aan de kosten van rechtshulp van organisaties die wellicht geen winstoogmerk hebben maar de financiële bijdrage voor de rechtshulp kostendekkend hebben begroot. De rechtzoekenden hebben immers al voor de diensten van de organisatie betaald. Daarbij moet voor ogen worden gehouden dat dergelijke organisaties de premies of bijdragen baseren op de totale kosten die de organisatie voor de verlening van rechtsbijstand in een jaar maken. Door deze spreiding betaalt de rechtzoekende weliswaar niet de kosten van een concrete zaak, maar worden de totale kosten van rechtsbijstand wel vergoed.

Voor wat betreft een stichting rechtsbijstand kan worden gesteld dat deze al op een structurele wijze worden gesubsidieerd. Het ligt dan niet voor de hand om ook nog te voorzien in een stelsel van subsidiëring van de vergoeding.

HH

De leden van de CDA-fractie verzoeken om een nadere toelichting te geven met betrekking tot de bevoegdheid van de raad voor rechtsbijstand corrigerend op te treden indien de accountant onrechtmatigheden constateert bij de stichtingen rechtsbijstand. Dit klemt volgens deze leden te meer daar de onrechtmatigheden kunnen ontstaan door toedoen van de rechtzoekende.

Tevens vragen deze leden of een rechtzoekende mag weigeren identiteitsgegevens te geven tijdens het spreekuur van de stichting rechtsbijstand. Wanneer of in welke gevallen wordt in dit kader het geven van de juiste naam en adresgegevens verplicht.

In de nieuwe bekostigingssystematiek met betrekking tot de stichtingen rechtsbijstand is uitgegaan van outputfinanciering. Met andere woorden de aard en de kwantiteit van de geleverde diensten is maatgevend voor de subsidiëring van de stichtingen rechtsbijstand. Dit uitgangspunt betekent dat de soort en de omvang van de dienstverlening moeten kunnen worden vastgesteld. Met betrekking tot de verlengde spreekuurzaken en de toevoegingen is dit eenvoudig te controleren. De rechtzoekende moet de identiteits- en adresgegevens overleggen. Voor de bezoeker van het spreekuur is dit niet geregeld. Op grond van principiële overwegingen acht ik het een groot goed dat de rechtzoekende volledige anoniem ten opzichte van de overheid een advies kan inwinnen. Dit principe staat echter los van de subsidiëring van de stichtingen. In de gekozen systematiek wordt getracht met beide aspecten rekening te houden. De burger kan er op vertrouwen dat zijn identiteits- en adresgegevens niet bij de overheid terechtkomen terwijl anderzijds de subsidieverlening aan de stichtingen rechtsbijstand controleerbaar blijft.

Indien een individuele rechtzoekende pertinent weigert de gevraagde gegevens te overleggen heeft dit geen gevolgen voor zijn recht op advisering. Ik ga er echter van uit dat een rechtzoekende slechts zeer incidenteel zal weigeren zijn identiteitsgegevens over te leggen.

KK

Anders dan de leden van de CDA-fractie aangeven, is de verlening van rechtsbijstand aan een verdachte kosteloos of wordt de rechtsbijstand verleend tegen een lage eigen bijdrage.

Op grond van artikel 43 is de rechtsbijstand kosteloos in de gevallen waarin krachtens enig wettelijk voorschrift in het Wetboek van Strafrecht of het Wetboek van Strafvordering aan de verdachte of de veroordeelde op last van de rechter een raadsman wordt toegevoegd door het bureau. Niet van belang is de draagkracht van de verdachte. In datzelfde artikel worden ook nog andere kwetsbare situaties vermeld waarin de rechtshulpverlening kosteloos is. In alle andere gevallen moet de verdachte die beschikt over middelen overeenkomstig de Wet op de rechtsbijstand een eigen bijdrage betalen. Daarbij worden enige nuances die betrekking hebben op het niet hoeven betalen van de eigen bijdrage geregeld.

Voor degenen die niet bij een strafzaak zijn betrokken als verdachte of veroordeelde is niet specifiek geregeld dat in bepaalde gevallen geen eigen bijdrage behoeft te worden betaald. In plaats daarvan is in het vierde lid van artikel 44 bepaald dat het bureau bevoegd is te bepalen dat geen eigen bijdrage wordt opgelegd.

Dezelfde leden stellen voor om de raad de mogelijkheid te bieden om geen eigen bijdrage op te leggen, indien een rechtzoekende wordt verdacht van een overtreding waarop een bestuursrechtelijke sanctie staat.

Op grond van artikel 44, vierde lid, kan de raad geen eigen bijdrage opleggen aan degenen die zich anders dan als verdachte of veroordeelde in een strafproces laten bijstaan. Daarbij gaat het om gevallen waarbij personen als getuigen of deskundigen bij een rechtszaak worden betrokken. Met deze bepaling is niet beoogd om andere verdachten dan degenen die ambtshalve een raadsman krijgen toegewezen te ontlasten van de betaling van de eigen bijdrage. Dit wordt in de praktijk ook niet gedaan. Alle verdachten die niet ambtshalve een raadsman krijgen toegewezen kunnen overeenkomstig de regels van de Wet op de rechtsbijstand in aanmerking komen voor een toevoeging. Is hun inkomen te hoog dan moeten zij de raadsman zelf betalen. Ontvangen zij wel een toevoeging dan moeten zij een eigen bijdrage betalen.

Uit dit systeem vloeit niet voort dat ook degenen die worden verdacht van een overtreding waarop een bestuursrechtelijke sanctie staat in aanmerking zouden moeten kunnen komen voor kosteloze rechtsbijstand. Dergelijke zaken zijn niet van een zodanig gewicht dat de mogelijkheid is gecreëerd voor het ambtshalve toevoegen van een raadsman. Verder acht ik het niet rechtvaardig om voor deze verdachten een gunstiger regeling met betrekking tot de eigen bijdrage te creëren dan voor verdachten die strafrechtelijk worden aangepakt. Op dezelfde wijze als degenen die worden verdacht van het plegen van een delict, kunnen ook degenen die worden verdacht van overtreding van een norm die bestuursrechtelijk wordt gesanctioneerd, een beroep doen op de Wet op de rechtsbijstand. Daarbij behoort dus ook het betalen van een eigen bijdrage.

OO

De leden van de CDA-fractie stellen voor een artikel in de Wet op de rechtsbijstand te handhaven dat tot periodieke evaluatie noopt. De Wet op de rechtsbijstand en de daarbij behorende besluiten zijn vanaf het moment van inwerkingtreding herzien naar aanleiding van situaties die in de praktijk noodzaakten tot wijziging. Daarbij hebben met name de wijzigingen in het Besluit rechtsbijstand- en toevoegcriteria en het Besluit draagkrachtcriteria rechtsbijstand bijgedragen aan een verbetering van de positie van de rechtzoekende. Dit proces houdt natuurlijk niet op na de evaluatie van de Wet. Daar komt bij dat op grond van artikel 32 van het wetsvoorstel Kaderwet zelfstandige bestuursorganen (Kamerstukken II 2000/01, 27 426, nrs. 1–2) elke vijf jaar een verslag aan de Staten-Generaal moet worden gezonden ten behoeve van de beoordeling van de doelmatigheid en doeltreffendheid van het functioneren van de raden. Voorts

dient steeds overwogen te worden of maatschappelijke ontwikkelingen en gesignaleerde knelpunten moeten leiden tot een aanpassing van de regelgeving. Naar mijn mening is een evaluatiebepaling niet nodig om aan dit proces uitvoering te geven.

Met het bovenstaande is tevens antwoord gegeven op de vraag van de leden van de D66-fractie met betrekking tot de verdere aanpassingen van de Wet op de rechtsbijstand. Daarbij verwijs ik ten overvloede naar mijn eerder genoemde brief van 10 april 2002 waarin ik mijn beleidsvoornemens ten aanzien van de toekomstige inrichting van het stelsel heb geschetst (Kamerstukken II 2001/02, 28 000 VI, nr. 63).

De Staatssecretaris van Justitie,
N. A. Kalsbeek